

પ્રજ્ઞા

(પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ્ઞાન)

નૂતન શૈક્ષણિક અભિગમ

પ્રજ્ઞા ગીત

બનીએ પ્રજ્ઞાવાન

આપણે બનીએ પ્રજ્ઞાવાન

પ્રજ્ઞા દ્વારા આપણા સૌનું
વિકસતું રહે જ્ઞાન.... (૨)
આપણે બનીએ પ્રજ્ઞાવાન

હમીમળીને શીખીએ સૌએ

અસહાય ના કોઈ...

સૌ સંગાથે વધીએ આગળ
એ જ ખરું અનુષ્ઠાન... (૨)
આપણે બનીએ પ્રજ્ઞાવાન

સોનુ-ચાંદી-રૂપિયા-સત્તા

અટળક હોય ભલે ને...

જેની પાસે શિક્ષણ સારું
એ જ ખરાં ધનવાન... (૨)
આપણે બનીએ પ્રજ્ઞાવાન

જીવન સાર્થક બનતું એનું

દ્યેય છે જેની પાસે...

દ્રઢ નિશ્ચયથી વધતાં આગળ
એ જ ખરાં બળવાન... (૨)
આપણે બનીએ પ્રજ્ઞાવાન

- પ્રકાશ પરમાર

ગુજરાત પ્રારંભિક શિક્ષણ પરિષદ

સર્વ શિક્ષા અભિયાન
સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર

આ સાહિત્ય સર્વ શિક્ષા અભિયાન અંતર્ગત વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫માં
વિનામૂલ્યે આપવામાં આવેલ છે. જેના સ્થેશિફિકેશન નીચે મુજબ છે.

સાઈઝ : 8.5 x 11, ટુ સેન્ટરપીન
ટાઈટલ : 210 GSM BALLARPUR ART PAPER
ઈનરપેજ : 80 GSM ANDHRA MAPLITHO

પ્રજ્ઞા

શિક્ષક

નવસંસ્કરણ તાલીમ

શિક્ષણનો અધિકાર

સર્વ શિક્ષા અભિયાન
સૌ ભણે સૌ આગળ વધે

ગુજરાત પ્રારંભિક શિક્ષણ પરિષદ

સર્વ શિક્ષા અભિયાન
સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર

પ્રેરણા

શ્રી મુકેશ કુમાર (IAS)

સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર, એસએસએ અને કમિશનર ઓફ સ્કૂલ, પ્રાથમિક શિક્ષણ અને મધ્યાહન ભોજન - ગુજરાત

શ્રી એ.એમ. શર્મા (GAS)

એડિ. સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર સર્વ શિક્ષા અભિયાન, ગુજરાત

માર્ગદર્શન

દિનેશભાઈ દેસાઈ

કન્વીનર, ક્વોલિટી એન્હાન્સમેન્ટ સેલ, સર્વ શિક્ષા અભિયાન, ગુજરાત

હરેશભાઈ ચૌધરી

અભ્યાસક્રમ કો-ઓર્ડિનેટર, જી.સી.ઈ.આર.ટી. ગાંધીનગર

ડો. સંજયભાઈ ત્રિવેદી

રિસર્ચ એસોસિયેટ, જી.સી.ઈ.આર.ટી. ગાંધીનગર

સંકલન

પિયુષભાઈ સુથાર

પેડાગોજી કો-ઓર્ડિનેટર, ક્યૂઈસેલ, એસએસએ

પ્રકાશચંદ્ર સુથાર

પેડાગોજી કો-ઓર્ડિનેટર, ક્યૂઈસેલ, એસએસએ

લેખન

પ્રજ્ઞા સ્ટેટ કોરટીમ-ગુજરાત

ડો. ભીખુભાઈ વેગડા

મહેન્દ્રભાઈ મકવાણા

નીતાબેન ઉપાધ્યાય

નરેશભાઈ જોષી

દિલીપભાઈ નાયી

અલ્કેશભાઈ છાયા

ભાવેશભાઈ પંડ્યા

હરજીભાઈ પ્રજાપતિ

જયેશભાઈ પટેલ

કેતનભાઈ વ્યાસ

પરેશભાઈ દલસાણીયા

રણછોડજી જાડેજા

રેવાભાઈ પ્રજાપતિ

હિતેશભાઈ નાયક

દર્મૈશભાઈ રામાનુજ

રાકેશભાઈ પટેલ

વૈદહીબેન સોની

પ્રણવભાઈ સુથાર

નટવરસિંહ પરમાર

રાધાબેન યાદવ

અશોકભાઈ પરમાર

નિલેશભાઈ નાથાણી

હર્ષવર્ધનસિંહ જાડેજા

સુચિતભાઈ પ્રજાપતિ

નિલેશભાઈ પંડ્યા

સંજયભાઈ પટેલ

મેહૂલભાઈ સુથાર

પ્રજ્ઞા તાલીમ - DVD

અનુક્રમ

ભાગ-૧

વારંવાર પૂછાતા પ્રશ્નો (FAQs)

૧. સમૂહકાર્ય... ગુજરાતી કાવ્યગાન	૧૭. મૂલ્યાંકન પછી બાળકનું પ્લેસમેન્ટ	૩૦. શિક્ષક જૂથ-૧... પીઅર લર્નિંગ
૨. સમૂહકાર્ય... ગુજરાતી વાર્તાકથન	૧૮. વિદ્યાર્થીએ કરેલ કાર્યની ચકાસણી આધારે જે તે સંકલ્પના/મુદ્દાનું મૂલ્યાંકન	૩૧. શિક્ષક જૂથ-૧... શિક્ષકનું સ્વેચ્છ વર્ક
૩. સમૂહકાર્ય... ગુજરાતી શ્રુતલેખન	૧૯. સહપાઠી શિક્ષણકાર્યનું નિદર્શન	૩૨. શિક્ષક જૂથ-૧... બાળકનું કાર્ડનું કાર્ય પૂર્ણ થયે બીજા શુપમાં બાળકનું જવું
૪. સમૂહકાર્ય... ગુજરાતી શ્રુતલેખન-અનુકાર્ય	૨૦. સાથી મદદનું નિદર્શન	૩૩. શિક્ષક જૂથ-૧... શિક્ષકના કાર્ય દરમિયાન બીજા અન્ય જૂથમાંથી બાળક આવે ત્યારે
૫. સમૂહકાર્ય... ગુજરાતી-ગીત અભિનય/સીડીનો ઉપયોગ	૨૧. પોર્ટફોલિયો અને સીસીઈ	૩૪. શિક્ષક જૂથ-૧... શિક્ષક આવૃત્તિ ઉપયોગ
૬. સમૂહકાર્ય... ગુજરાતી-રમત	૨૨. વાલી અને બાળક સાથે પોર્ટફોલિયો શેરીંગ	૩૫. બાળકનું સ્વાધ્યાયપોથીમાંનું કાર્ય
૭. સમૂહકાર્ય... ગણિત-મૌખિક (સરવાળા, ગુણાકાર) લેખન, ચકાસણી અને અનુકાર્ય	૨૩. પ્રોજેક્ટ/અવલોકન, મુલાકાત સંદર્ભનું બાળકનું કાર્ય	૩૬. શિક્ષક દ્વારા સ્વાધ્યાયપોથી ચકાસણી અને અનુકાર્ય
૮. ટીએલએમ બોક્સમાં ટીએલએમ	૨૪. શિક્ષકની વ્યક્તિગત નોંધપોથી અને તેમાં થતી પ્રાસંગિક નોંધ	૩૭. સ્વાધ્યાયપોથી... મોટિવેશન સિમ્બોલ
૯. ભૌતિક વ્યવસ્થાપન... રેકમાં ટ્રે	૨૫. સત્ર દરમિયાન અધવચ્ચેથી જતાં બાળકને આપવાની થતી વહીવટી માહિતી	૩૮. અર્લીરીડરનો ઉપયોગ
૧૦. ભૌતિક વ્યવસ્થાપન... ટ્રે ઉપર સ્ટીકર	૨૬. રિસેશ પછીના બીજા વિષયમાં કાર્ય કેવી રીતે શરૂ કરવું	૩૯. સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિઓનું નિદર્શન (પ્રતિનિધિ રૂપ)
૧૧. ભૌતિક વ્યવસ્થાપન... ટ્રેમાં કાર્ડ ગોઠવણી (સમયાંતરે)	૨૭. શિક્ષક જૂથ-૧... બાળકનું વ્યક્તિગત શિક્ષણ	૪૦. સપ્તરંગી ડિસ્કલે વર્ક
૧૨. ભૌતિક વ્યવસ્થાપન... પોર્ટફોલિયો-પ્રોફાઈલ ગોઠવણ	૨૮. શિક્ષક જૂથ-૧... બાળકને ટીએલએમ દ્વારા શિક્ષણ	૪૧. લોકલ રિસોર્સનો ઉપયોગ
૧૩. ભૌતિક વ્યવસ્થાપન... ટીએલએમ	૨૯. શિક્ષક જૂથ-૧... વેઈટિંગમાં રહેતા બાળકનું સ્વઅધ્યયન કાર્ય	૪૨. પૂરક વાચન સામગ્રી પરિચય
૧૪. ભૌતિક વ્યવસ્થાપન... સ્વાધ્યાયપોથી ગોઠવણી		૪૩. પૂરક વાચક સામગ્રી ઉપયોગ
૧૫. શિક્ષકનું જૂથ-૧ અને જૂથ-૨ના કાર્યનું નિયમન		૪૪. પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન
૧૬. શિક્ષક દ્વારા જૂથ-૬માં નિયમન અને મૂલ્યાંકન		

ભાગ-૨

બાળ મનોવિજ્ઞાન ૧ થી ૩૭ કિલિપ્સ

ભાગ-૩

નાવિન્યપૂર્ણ પ્રવૃત્તિઓ

ભાગ-૪

પ્રજ્ઞાગીત : ધોરણ ૧ થી ૪

ધોરણ-૧ ગુજરાતી	૧૬. ચોખ્ખું ઘરનું આંગણું	૩૧. નાનો-મોટો	૪૭. ચોરી કરવા	૬૨. ઝંડાગીત
૧. હું તો સૂઈ ગઈ'તી	૧૭. ચપટી વગાડતાં આવડી	૩૨. દુનિયાની અજાયબીઓ	૪૮. હળ ચલાવે	૬૩. ધરતીને હું
૨. ચુન્નુભાઈની નાવ ચાલી	૧૮. અચ્ચર આવે	૩૩. ઊંટ કહે	૪૯. રૂપિયો પાછી દે	૬૪. ઊંટ કહે
૩. ગરણી રે બાઈ	૧૯. ગણ્યા ગણ્યા નહિ	૩૪. ફાગણિયો	ધોરણ-૨ પર્યાવરણ	૬૫. ઝાડભાઈ
૪. વહાણ દરિયે	૨૦. પરોઢિયે પંખી જાગીને	ધોરણ-૧ પર્યાવરણ	૫૦. એ એક બિલાડી	ધોરણ-૪ પર્યાવરણ
૫. કલબલ કરતા કાબર	૨૧. ચાંદલા ચમકીને	૩૫. ચકીબેન ચકીબેન	૫૧. આ દાતરડું	૬૬. નકશાની સામે
૬. નહાય નદીમાં	૨૨. ટમી ગઈ સ્કુલે	૩૬. નાનું નાનું સસલું	૫૨. આવો પારેવાં	૬૭. એક વરસની ત્રણ
૭. ટપાલી કેવો જાદુગર	૨૩. ઊગીને પૂર્વમાં	૩૭. આવ રે ! વરસાદ	૫૩. કીડી કરતાં	ધોરણ-૧ ગણિત
૮. ઉપરજીં મજાનું	ધોરણ-૩ ગુજરાતી	૩૮. એક એક ચિન્હનું	૫૪. ચાલો જોવા મેળો	૬૮. માટું નાક છે એક
૯. ભરતપુરનો ભત્રીજો	૨૪. પોપટ પાંજરામાં	૩૯. નાની મારી આંખ	૫૫. આપણું આ ગુજરાત	૬૯. એક મારી ઢીંગલી
૧૦. રણમાં તો છે ઢગલો	૨૫. ખાખી બાવો	૪૦. ચોખ્ખું ઘરનું આંગણું	૫૬. હાલો ખેતરીએ	૭૦. એક કબૂતર ચણવા
ધોરણ-૨ ગુજરાતી	૨૬. કરો રમકડાં	૪૧. વાંદરાભાઈએ કર્યો	૫૭. વડદાદાની લાંબી	૭૧. પાંચ-પાંચ ચકલીઓ
૧૧. ચકીબેન ચકીબેન	૨૭. ડુગડુગિયાવાળી	૪૨. આ અમારી ગાડી	૫૮. ઊગીને પૂર્વમાં	૭૨. રવિ પછી તો
૧૨. આવો મેઘરાજા	૨૮. સિંહની પરોણાગત	૪૩. શાકવાળી આવી	૫૯. આ અમારો દેશ છે	૭૩. નાની નિશાળે
૧૩. ભલે અમે બાળક	૨૯. ઉખાણાં	૪૪. તનમનિયો	૬૦. રાષ્ટ્રગીત	૭૪. સસલીબેને સેવ
૧૪. દાદાજી તો દાદાજી	ધોરણ-૪ ગુજરાતી	૪૫. ઉખાણાં	૬૧. ઉખાણાં	ધોરણ-૨ ગણિત
૧૫. એક ઝરણું	૩૦. દરિયાને તીર	૪૬. બા વિના મને	ધોરણ-૩ પર્યાવરણ	૭૫. એક મજાનો માળો

ભાગ-૫

પ્રજ્ઞા તાલીમ DVD

ભાગ-૬

પ્રજ્ઞા સાહિત્ય (પ્રજ્ઞા વર્ગમાં ઉપયોગમાં લેવાતા તમામ પ્રિન્ટીંગ સાહિત્યની સોફ્ટ કોપી)

૧. ધોરણ ૧ અને ૨

૨. ધોરણ ૩ અને ૪

૩. તાલીમ સાહિત્ય (શિક્ષક અને તજજ્ઞ મોડ્યુલ)

અભ્યાસ કાર્ડ, સ્વ અધ્યયન પોથી, શિક્ષક આવૃત્તિ, લેડર, છાબડી, સ્ટીકર, વિદ્યાર્થી પ્રગતી માપન રજીસ્ટર, વાચન માળા, અર્લીરીડર, સચિત્ર બાળપોથી

પ્રસ્તાવના

પ્રાથમિક શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં સમયાંતરે વિશિષ્ટ અને વિવિધ શૈક્ષણિક પ્રયોગો થઈ રહેલ છે. પ્રજ્ઞા અભિગમ પણ સાતત્યપૂર્ણ શૃંખલા પૈકીનો જ એક અભિગમ છે.

ગુજરાત રાજ્યમાં જૂન-૨૦૧૦થી પ્રજ્ઞા અભિગમનો અમલ થયેલ. જૂન-૨૦૧૪માં ફેઝ-૫ અંતર્ગત અભિગમનો વિસ્તાર થાય છે.

પ્રજ્ઞા અભિગમમાં શીખવા-શીખવવાની વિશિષ્ટ પદ્ધતિને કારણે તેના Learning outcomes સારા મળી રહ્યા છે. પ્રજ્ઞા અભિગમના વ્યાપ વિસ્તારની દૃષ્ટિએ તેમાં શિક્ષણકાર્ય કરતાં શિક્ષકોની વિશેષ પ્રકારની સમજ વિકસાવવી અત્યંત જરૂરી બને છે.

આ તાલીમ માર્ગદર્શિકા અંતર્ગત પ્રજ્ઞા અભિગમ અંતર્ગત અધ્યાપનકાર્ય કરતાં શિક્ષકો માટે વર્ગવ્યવહારના અને વર્ગ પ્રબંધનના વિષયો મૂકવામાં આવ્યા છે. તાલીમના વિવિધ આયામો જેવાં કે ચર્ચા, નિદર્શન, લેખન, એક્સપોઝર, જૂથકાર્ય વગેરેને વિવિધ વિષયોમાં આમેજ કરવામાં આવ્યા છે.

તાલીમ દરમિયાન પૂરતાં અવકાશ સાથે તાલીમ માર્ગદર્શિકાના વિષયોની જાણકારી મળશે ત્યારે આશા છે, આગામી વર્ષે પ્રજ્ઞાવર્ગમાં વધુ સજ્જતા સાથે શિક્ષણ કરી શકીશું.

મુકેશ કુમાર (IAS)

સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર-એસએસએ અને
કમિશનર ઓફ સ્કૂલ, પ્રાથમિક શિક્ષણ અને
મધ્યાહ્ન ભોજન-ગુજરાત

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિષય	પાના નં.
૧.	બાળ મનોવિજ્ઞાન	૩
૨.	શિક્ષક અને વિદ્યાર્થીની બેઠક વ્યવસ્થા	૭
૩.	જૂથકાર્ય	૧૧
૪.	સહપાઠી શિક્ષણ	૧૪
૫.	સ્થાનિક સંસાધન અને સામગ્રી	૧૬
૬.	પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન	૧૮
૭.	પ્રજ્ઞાવર્ગમાં એક બાળકનું વ્યક્તિગત શિક્ષણ	૨૩
૮.	મૂલ્યાંકન-અનુકાર્ય અને ઉપચારાત્મક કાર્ય	૨૫
૯.	લેડર રચના	૨૮
૧૦.	માઈલસ્ટોન પરિચય	૩૫-૫૭
	● ગુજરાતી ● હિન્દી	
	● ગણિત ● અંગ્રેજી	
	● પર્યાવરણ	
૧૧.	સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિઓ : સર્વાંગીણ વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ	૫૮
૧૨.	પોર્ટફોલિયો-પ્રોફાઈલ	૬૩
૧૩.	વિદ્યાર્થી કાર્યનું પ્રદર્શન (ડિસ્પ્લે)	૭૧
૧૪.	પ્રજ્ઞા અભિગમ-વર્ગ વ્યવહાર	૭૪

બાળમનોવિજ્ઞાન

વર્ગખંડમાં કાર્યરત શિક્ષક બાળમાનસને ઓળખે તે અત્યંત જરૂરી છે. ‘તારે જમીં પર’ ફિલ્મમાં બાળમનોવિજ્ઞાનને ધ્યાને રાખી અદ્ભુત ફિલ્માંકન થયું છે. ફિલ્મની કેટલીક બાબતો નિહાળી. બાળ મનોવિજ્ઞાન શું છે ? તેને સમજવાની શા માટે જરૂરિયાત છે તે જાણી શકાશે.

- ફિલ્મની વિવિધ ક્લીપને આધારે તજજ્ઞ દ્વારા પૂછવામાં આવતી બાબતો પર ચર્ચા કરી બાળમનોવિજ્ઞાન વિશેના મુદ્દા નોંધો.

ક્લીપ ક્રમ	ફિલ્મ સ્લોટ, વિષયવસ્તુ-પ્રશ્ન
૧.	રસ્તામાંથી મળેલ વસ્તુને કેમ નીરખે છે ? પોતાની કાપડની કોથળીમાં કેમ મૂકી દે છે ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૨.	પોતાના ઘરે પહોંચતા મમ્મીએ હાથ-પગ ધોવાનું કહ્યું, છતાં તે ફિજ ઉપરના માછલીપોટ પાસે કેમ દોડી જાય છે ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૩.	મા પૂછે છે, એકઝામ પેપર મળવાના હતા. તેણે કેમ જવાબ ના આપ્યો ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૪.	કૂતરાના ભસવાનો અવાજ આવતાં જ એ બહાર કેમ જાય છે ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૫.	ક્રિકેટ રમતી વખતે બોલ બીજા તરફ નંખાઈ જતાં મિત્ર અપશબ્દો બોલે છે. તે કેમ ઝઘડી પડે છે ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૬.	ફૂલ-છોડના કૂડા કેમ તોડી નાંખે છે ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૭.	પતંગ જોઈને રડવું કેમ બંધ થયું ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____
૮.	ઝઘડામાં પિતા પોતાનો જ વાંક કાઢે છે ત્યારે તે ઘરમાં મિત્ર જોડે ફરી વાર કેમ ઝઘડે છે ? બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૯. પપ્પા બેગ ભરે છે ત્યારે તેઓને કેમ જવાનું કારણ પૂછે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૦. માતા-પિતાની લાઈફ સ્ટાઈલ ધમાલભરી બની છે. ઈશાનની લાઈફ સ્ટાઈલમાં કેમ બદલાવ નથી આવ્યો ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૧. શાળાના પ્રાર્થના સંમેલનમાં બાળકો આંખો ખોલીને કેમ જોયા કરે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૨. બૂટ-પોલિસ નથી કર્યા ત્યારે શિક્ષક લાઈનમાંથી બહાર કાઢે છે. ઈશાન કેમ ધીમે-ધીમે ચાલે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૩. વર્ગખંડમાં શિક્ષિકા પેરેગ્રાફમાં જોવાની સૂચના આપે છે. તેનું ધ્યાન ત્યાં હોવાને બદલે ખાબોચિયામાં કેમ છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૪. વાંચનમાં ભૂલો પડતાં ઈશાનને વર્ગ બહાર કાઢવામાં આવે છે. શિક્ષક આમ કેમ કરે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૫. ઈશાને મેશ્ચનું લેસન અને ટેસ્ટપેપર પર સહી કરાવી નથી. તે શા માટે વર્ગ છોડીને ભાગી જાય છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૬. વર્ગ બહારના દૃશ્યો...

- પાલખ પર ચડતો માણસ	- બરફનો ગોળો બનાવતો માણસ
- JCB મશીન	- ઊંચેથી પાણી પીતો માણસ
- દરિયાના મોજાં... વગેરે તે રસપૂર્વક કેમ જોવે છે ?	

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૭. ઘરે આંગળી વડે રંગોનું મિશ્રણ બનાવી રંગ પૂરે છે. બરફના ગોળા અને આંગળી વડે રંગોનું મિશ્રણ એ બંને બાબતમાં શું અનુસંધાન છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૮. હોમવર્ક કરાવતી વખતે માતાએ વાપરેલા શબ્દોની શું અસર થાય ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૧૯. રાત્રે સૂતી વખતે શાળામાંથી ભાગી જવાની ઘટના ભાઈને કેમ કહી દે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૦. એબસન્ટનોટ બનાવતી વખતે શું કામ બિમાર હોવાનું શિક્ષક આગળ નાટક કરે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૧. પોતાની ખોટી ચિઠ્ઠી પકડાતા તે પિતા સામે નજર કેમ મિલાવી શકતો નથી.

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૨. ચિઠ્ઠી કોણે લખી-તે શા માટે પિતાને કહેતો નથી ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૩. શિક્ષિકા પ્રશ્નપત્ર બતાવતી વખતે કહે છે-“કોણ કહેશે કે તું રોહન અવસ્થીનો ભાઈ છે ?” ત્યારે તે કેમ દુઃખી થાય છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૪. માતા, ઈશાન દ્વારા દોરાયેલ ચિત્રની ડાયરી બે-ત્રણ વખત જોવે છે. ઈશાને આ ડાયરી દ્વારા શું સંદેશ આપ્યો ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૫. રાજન દામોદર નામના મિત્રએ પૂછ્યું, “તું વર્ષની વચ્ચેથી કેમ આવ્યો ત્યારે ઈશાને કેમ જવાબ ના આપ્યો ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૬. વિજ્ઞાન, વ્યાયામ અને અંગ્રેજી શિક્ષકનું શિક્ષણકાર્ય કેમ યોગ્ય નહોતું ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૭. પુસ્તકો ડસ્ટબીનમાં અને દફતર દીવાલની બહાર ફેંકવાનું દૃશ્ય ઈશાનના મનમાં કેમ સ્ફૂરે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૮. નકુમ સરે ઈશાનનો કાગળ કોરો જોયો. “કોઈ બાત નહીં, જલદી ભી ક્યા હૈ ?” આ વાક્યની શું અસર થઈ હશે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૨૯. વર્ગની બહાર ઊભા પગે સજા ભોગવતો ઈશાન, નકુમ સરને કેમ જવાબ નથી આપતો અને દીવાલમાં મોં સંતાડે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૦. ઈશાનના ધરે નકુમ સર અને તેના માતા-પિતાની ચર્ચામાં શિક્ષક દ્વારા બાળમનોવિજ્ઞાન ક્યાં-ક્યાં પ્રગટ થાય છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૧. નકુમસર વાર્તામાં આઈન્સ્ટાઈન, ફેડરર, રાઈટબંધુ, લિયોનાર્ડ-ધ-વિન્ચી, અભિષેકના ઉદાહરણોથી ઈશાન ઉપર શું અસર થઈ ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૨. પગથિયાં પરની રમત દ્વારા શિક્ષકે શીખવવાનો જુદો પ્રયાસ કેમ કર્યો ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૩. ‘સોલોમન આઈલેન્ડ’ની વાર્તા દ્વારા નકુમસરે પિતાને શું સંદેશ આપ્યો ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૪. શિક્ષકે ચિત્ર સ્પર્ધા શા માટે યોજી ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૫. ચિત્ર સ્પર્ધામાં શિક્ષકોને જોડીને નકુમસર શું સાબિત કરવા માંગે છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

૩૬. પોતાનો નંબર બીજો હોવા છતાં નકુમસર કેમ ખુશ છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

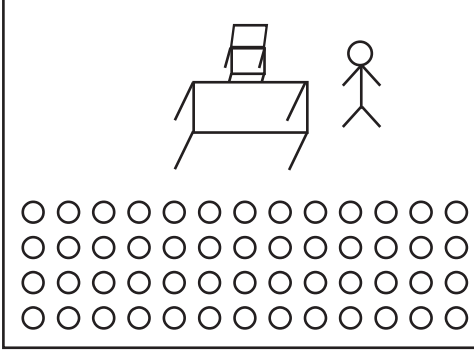
૩૭. વિદાય વખતે પિતા કરતાં પણ નકુમસરથી જુદાં પડવાનું ઈશાનને કેમ દુઃખ છે ?

બાળમનોવિજ્ઞાન : _____

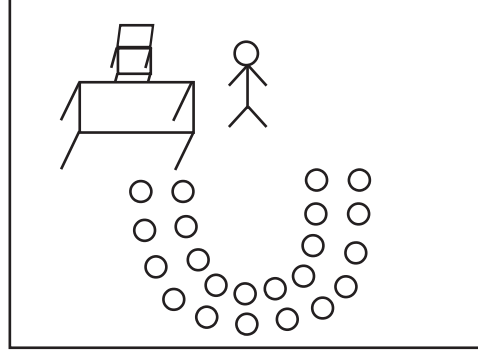
શિક્ષક અને વિદ્યાર્થીની બેઠક વ્યવસ્થા

વર્ગખંડમાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી વચ્ચે વર્ગવ્યવહાર ચાલતો હોય છે. બાળકોની સાથે બેસીને શિક્ષણકાર્ય કરાવવાના અનેક પ્રયોગો ઉત્તમ સાબિત થયેલ છે. હવે વર્ગમાં બાળકો સાથે શિક્ષણકાર્ય કરાવવું એ વર્ગની અનિવાર્યતા છે.

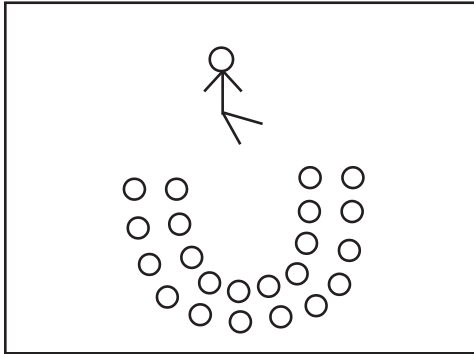
પ્રશ્ન-૧ હાલમાં તમારા વર્ગનું નીચે પૈકી લાગુ પડતા ચિત્ર સાથે ખરું કરો.

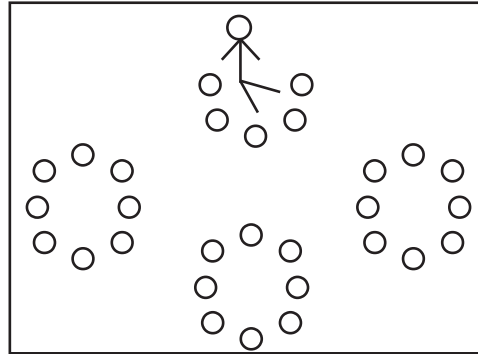
વર્ગ-૧

વર્ગ-૨

વર્ગ-૩

વર્ગ-૪

પ્રશ્ન-૨ ચિત્રમાં દેખાતા વર્ગ-૧ થી ૩ દરમિયાનના દૃશ્યો ક્યારે-ક્યારે વર્ગમાં દેખાય છે ? વર્ગ-૪નું દૃશ્ય દેખાય તેવી સ્થિતિની ક્યારે જરૂર પડે છે ?

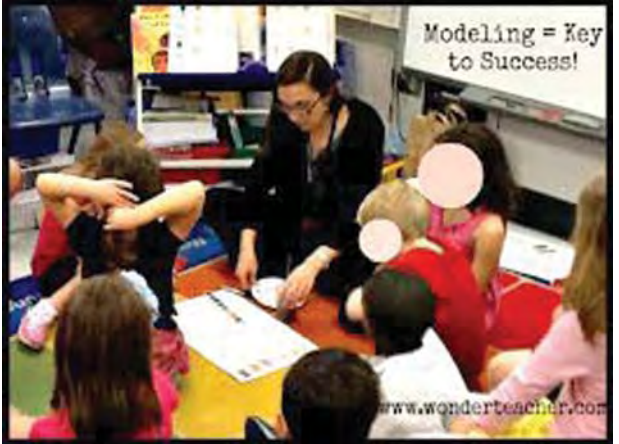
- પ્રશ્ન-૩
- એક વર્ગમાં શિક્ષક ‘અક્ષર સુધારણા’ માટે બ્લૅકબોર્ડનો ઉપયોગ કરી સમગ્ર વર્ગને શીખવી રહ્યા છે.
 - બીજા વર્ગમાં શિક્ષક ‘અક્ષર સુધારણા’ માટે દરેક વિદ્યાર્થીની સ્લેટનો ઉપયોગ કરી વિદ્યાર્થીને વ્યક્તિગત રીતે શીખવી રહ્યા છે. બંને શિક્ષકો પૈકી કયા શિક્ષકનું કાર્ય અસરકારક બની શકે ? કેમ ?

પ્રશ્ન-૪ એક વર્ગમાં એક વિષયના એક એકમના શિક્ષક નીચેના અધ્યાપનક્રમ અનુસાર શિક્ષણકાર્ય કરાવે છે. નીચેના કોઠામાં અધ્યાપનક્રમની કઈ બાબત કોના દ્વારા થવી જોઈએ તેની સામે (✓)ની નિશાની કરો.

	અધ્યાપનક્રમ	શિક્ષકની વ્યક્તિગત મદદ	વિદ્યાર્થી દ્વારા વ્યક્તિગત કાર્ય	નાના જૂથમાં શિક્ષણકાર્ય	સમૂહમાં વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા શિક્ષણ કાર્ય
૧.	પ્રાસ્તાવિક				
૨.	સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણ				
૩.	વિષયવસ્તુ નિરૂપણ				
૪.	દૃઢીકરણ				
૫.	સ્વાધ્યાય				
૬.	મૂલ્યાંકન				
૭.	નિદાન				
૮.	ઉપચાર				

પ્રશ્ન-૫ વિદ્યાર્થી સાથે બેસીને શિક્ષણકાર્ય કરાવવાના ફાયદા શું છે ?

- વિદ્યાર્થીઓ સાથે બેસીને શિક્ષણકાર્ય કરાવતાં વર્ગખંડો

પ્રવૃત્તિ

તજ્જ દ્વારા કરાવવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિને આધારે નક્કી કરો કે વર્ગશિક્ષણમાં "C", "O", "U" કે હરોળ પૈકી કઈ બેઠક વ્યવસ્થા વધુ અનુકૂળ છે ? કેમ ?

પ્રશ્ન-૬ જૂથકાર્ય માટે વર્ગખંડમાં "C", "O" કે "U" આકારની બેઠક વ્યવસ્થાના ફાયદા લખો.

જૂથકાર્ય

વર્ગખંડમાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી વચ્ચે, વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થી વચ્ચે કે વિદ્યાર્થી દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે શૈક્ષણિક કાર્ય થતું હોય છે.

વર્ગખંડમાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી વચ્ચેના શિક્ષણકાર્ય પછી વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચેના જૂથકાર્યનો અવકાશ જરૂરી છે. જૂથકાર્ય દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ અનેક બાબતો સારી રીતે કરી શકે છે. જૂથકાર્ય દ્વારા ટીમ બિલ્ડિંગની ભાવના, સમૂહમાં પોતાનો મત અને પોતાનો મત સમૂહમાં વ્યક્ત કરવાની તક મળે છે.

પ્રવૃત્તિ - ૧ આપવામાં આવેલ કાગળથી કોઈ પણ એક કૃતિ બનાવો.

પ્રવૃત્તિ - ૨ તજજ્ઞ દ્વારા આપવામાં આવેલ વિષય પર સમૂહમાં ચર્ચા કરી આખા જૂથનો ૧૦-૧૫ લીટીઓનો એક અહેવાલ લખો.

પ્રવૃત્તિ - ૩ તમને આપવામાં આવેલ ચિટ્ટીને આધારે તે વિષય પર ટૂંકી નોંધ લખો.

પ્રવૃત્તિને અંતે...

(૧) પ્રવૃત્તિ-૧માં તમે શું કામ કર્યું ?

(૨) પ્રવૃત્તિ-૧માં કરેલ કામગીરીને જૂથકાર્ય કહી શકાય ? હા કે ના ? શા માટે ?

(૩) પ્રવૃત્તિ-૨માં તમે શું કામ કર્યું ?

(૪) પ્રવૃત્તિ-૨માં થયેલ કાર્યને જૂથકાર્ય કહેવાય ? હા, તો શા માટે ?

(૫) પ્રવૃત્તિ-૧ અને ૨માં શું તફાવત છે ?

(ઢ) પ્રવૃત્તિ-ઁમાં શું કાર્ય કર્યું ?

(૭) પ્રવૃત્તિ-૨ અને ઁમાં શું તફાવત છે ? કેવી રીતે ?

(૮) પ્રવૃત્તિ-ઁમાં ખાસ શું વિશેષતા દેખાય છે ?

જૂથકાર્ય...

૧

ચિત્ર-૧માં ચાર વ્યક્તિ ક્યારે પ્રવૃત્તિ પૂરી કરી શકે ?

ચિત્ર-૨ ક્યારે પૂર્ણ થયું હશે ?

૨

ચિત્ર-૩માં સૈનિકો સાહસદ્રશ્ય કેવી રીતે પૂર્ણ કરી શક્યા ?

૩

ચિત્ર-૪માં વિમાન એક સાથે, એક ગતિએ ઊડી શકે છે
તેનું મુખ્ય રહસ્ય શું છે ?

૪

ચિત્ર-૫માં ખેલાડીઓ ક્યારે જીતી શકે ?

૫

ચિત્ર-૬માં વાનરોની પાણી પીવાનું કાર્ય ક્યારે સફળ
થયું હશે ?

૬

ચિત્ર-૭માં કુલ-૫ ચક્રો પૈકી માત્ર બે જ વ્યક્તિ પ્રયત્ન કરે તો કાર્ય સંપૂર્ણ
સફળ થાય ? કેમ

૭

- જૂથકાર્ય વિશે તમારો અભિપ્રાય લખો.
-
-
-
-
-
-

સહપાઠી શિક્ષણ

વર્ગખંડમાં શીખવા-શીખવવાની પ્રક્રિયા દરમિયાન વિદ્યાર્થી અને શિક્ષક, વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થી વચ્ચે ચર્ચા-વિચાર-વિમર્શ થતો રહે છે, તે પૈકી જૂથકાર્ય દરમિયાન સાથે મળીને કાર્ય કરતાં-કરતાં શીખવાના મુદ્દા કે સમસ્યા માટે જૂથના અન્ય સભ્યો પાસેથી મદદ, માર્ગદર્શન કે ઉકેલ મેળવવાની અરસપરસ પ્રક્રિયા થાય છે. જેને સહપાઠી શિક્ષણ કહે છે.

(૧) જૂથકાર્યના વિષય દરમિયાન કરેલી પ્રવૃત્તિ-૩ (ચિટ્ટીમાં આપેલ વિષય ઉપર લખેલ બાબત)માં મુખ્ય શું વિશેષતા હતી ?

(૨) પ્રવૃત્તિ-૩માં તમારી શું ભૂમિકા હતી ?

(૩) પ્રવૃત્તિ-૩માં જૂથના અન્ય સભ્યની શું ભૂમિકા હતી ?

(૪) જૂથકાર્ય વખતે અન્ય સભ્યને મદદ કરી હોય અથવા જરૂરિયાત ક્યારે ઊભી થઈ ?

(૫) જો અન્યને મદદની જરૂર હોય ત્યારે અથવા તમારે મદદની જરૂર હતી ત્યારે મદદથી શું ફાયદો થયો ?

(૬) વર્ગખંડમાં સહપાઠી શિક્ષણની તકો શિક્ષક કેવી રીતે પૂરી પાડી શકે ?

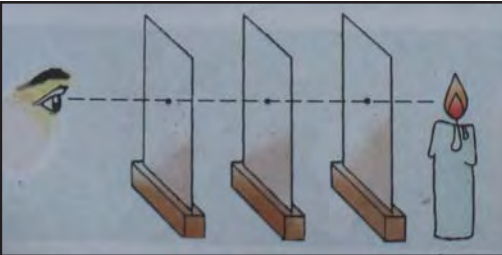
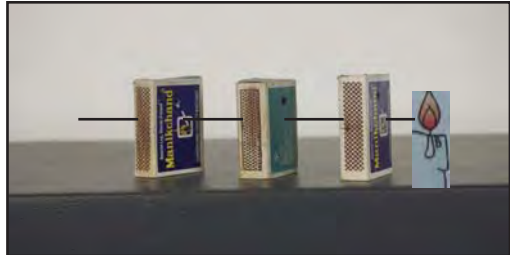
(૭) ગણિત ધોરણ-૨માં સરવાળાના પ્રકરણમાં સહપાઠી શિક્ષણ કેવી રીતે કરાવી શકાય તે વિચારીને નોંધો.

(૮) સહપાઠી શિક્ષણના ફાયદા લખો.

સ્થાનિક સંસાધન અને સામગ્રી

વર્ગખંડમાં શિક્ષણકાર્ય દરમિયાન શીખવવાની વિવિધ સામગ્રી કે સંસોધનનો ઉપયોગ કરવાનો હોય છે. પાઠ્યક્રમમાં આદર્શ સ્થિતિએ આ સામગ્રી મૂકાયેલ હોય છે. દર્શાવેલ સામગ્રી કે સંસાધન પ્રાપ્ય ન થાય તેવા સંજોગોમાં શીખવવાની કેટલીક બાબતો બાકી રહી જાય છે. તેથી મૂકાયેલ સાધન સામગ્રીને બદલે અન્ય સ્થાનિક સંસાધન કે સામગ્રીના ઉપયોગની જાણકારી વર્ગખંડમાં કાર્ય કરતી વખતે મદદરૂપ થશે.

- નીચેની આપેલી બાબતો સામે સ્થાનિક કઈ સ્થાનિક સામગ્રી કે ઉદાહરણ-સંસાધન ઉપયોગમાં લઈ શકાય તે દર્શાવો.

ક્રમ	દર્શાવેલ બાબત	સ્થાનિક સામગ્રી-સંસાધન કે ઉદાહરણ
૧.	એક પીઝાના ૮ પાઉન્ડ હોય તો આવા ૧૫ પીઝાના કુલ કેટલા પાઉન્ડ થાય ?	
૨.	મણકા ધોડી 	
૩.	પ્રકાશ સીધી લીટીમાં ગતિ કરે છે. 	
૪.	વાર્તા-એક ગામમાં એક ભાઈને એક યાક હતું. તે તેનો ઉપયોગ ભાર ખેંચવામાં કરતો હતા. 	

પ્રશ્ન-૧ આપેલા ઉદાહરણમાં સ્થાનિક ઉદાહરણ અથવા સામગ્રી વાપરવાથી શું ફાયદો થાય ?

પ્રશ્ન-૨ નીચે આપેલ બાબતો માટે તમે કઈ-કઈ સ્થાનિક સામગ્રી ઉપયોગમાં લેશો ?

ક્રમ	વસ્તુ	સ્થાનિક સામગ્રી
૧.	મણકા	
૨.	મીણબત્તી	
૩.	બીકર	
૪.	ચૂનાનો પથ્થર	
૫.	ડિક્શનેરી બનાવવી (તૈયાર શબ્દો)	
૬.	વાર્તાની CD	
૭.	સ્ટેથોસ્કોપ	
૮.	પ્રોટીન આપતા પદાર્થો - જેવા કે ઈંડું, કાજુ	
૯.	ટ્રેસીંગ પેપર	
૧૦.	કાર્ડશીટ કાપવા માટે કાતર	

પ્રવૃત્ત - ૧ વર્તમાનપત્રનો સ્થાનિક સંસાધન તરીકે શું-શું ઉપયોગ થઈ શકે તે લખો.

પ્રવૃત્તિ - ૨ એક ટ્રક ડ્રાઈવરનો રિસોર્સ તરીકે શું ઉપયોગ થઈ શક્યો ?

ગણિત

વિજ્ઞાન

અંગ્રેજી

ભૂગોળ

લોકજીવન

ગુજરાતી

પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન

પ્રજ્ઞા વર્ગમાં સમૂહ શિક્ષણને બદલે વ્યક્તિગત શિક્ષણકાર્ય થાય છે. વર્ગના તમામ બાળકોને વ્યક્તિગત શિક્ષણ કાર્યમાં જોડવા માટે પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન કરવું-સમજવું જરૂરી છે.

પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન કરતાં પહેલાં નીચેની બાબતો કરવી જરૂરી બનશે.

પ્રવૃત્તિ - ૧ પ્રજ્ઞા વર્ગનું હાજરીપત્રક કરી ટૂકડી વિભાજન કરવું.

ધોરણ-૧			
૧.	રમેશ પટેલ		
૨.	આરીફ કુરેશી		
૩.	પન્ના આહિર		
૪.	પાન્કી શાહ		
૫.	પરેશ પ્રજાપતિ		
૬.	મયંક નંદવાણિયા		
૭.	મયૂર શાહ		
૮.	આલ્બર્ટ ડીસોઝા		
૯.	પ્રિયંકા પટેલ		
૧૦.	મોનાલી દોશી		
૧૧.	આશીષ ઠાકોર		
૧૨.	વૈભવ હુંમર		
૧૩.	ચંદન સતાણી		
૧૪.	મુમતાઝ મનસુર		

→

પ્રજ્ઞા અભિગમ ધોરણ-૧			
ટૂકડી-૧	૧.		
	૨.		
	૩.		
	૪.		
	૫.		
	૬.		
	૭.		
ટૂકડી-૨	૧.		
	૨.		
	૩.		
	૪.		
	૫.		
	૬.		
	૭.		

ધોરણ-૨			
૧.	સાગર પંડ્યા		
૨.	રઝિયા મનસુરી		
૩.	પ્રિયા મેકવાન		
૪.	સોહમ દોશી		
૫.	આકાશ શાહ		
૬.	કેયૂર શાહ		
૭.	મોનાલી પટેલ		
૮.	કુંતલ દેસાઈ		
૯.	વિષ્ણુ લિમ્બાયિયા		
૧૦.	સ્નેહલ ભાવસાર		
૧૧.	સ્મિત રાજપૂત		
૧૨.	અર્વા ચોવટિયા		
૧૩.	ખુશ્બુ પઠાણ		
૧૪.	રીઝવાન મેમણ		

→

પ્રજ્ઞા અભિગમ ધોરણ-૨			
ટૂકડી-૧	૧.		
	૨.		
	૩.		
	૪.		
	૫.		
	૬.		
	૭.		
ટૂકડી-૨	૧.		
	૨.		
	૩.		
	૪.		
	૫.		
	૬.		
	૭.		

પ્રશ્ન-૧ એક જ ધોરણના બે-બે ભાગ કરી ટૂકડી-૧ અને ટૂકડી-૨ તૈયાર કરવામાં આવે છે. પ્રજ્ઞા વર્ગ ટૂકડી-૧ (ધોરણ-૧ના બાળકો + ધોરણ-૨ના બાળકો) ટૂકડી-૨ (ધોરણ-૧ના બાળકો + ધોરણ-૨ના બાળકો) છે.

- ટૂકડી-૧માં A શિક્ષક શિક્ષણકાર્ય કરાવે છે.
- ટૂકડી-૨માં B શિક્ષક શિક્ષણકાર્ય કરાવે છે.

- બંને ટૂકડીઓમાં હાજરી કેવી રીતે પૂરશે ?

પ્રશ્ન-૨ ટૂકડી-૧ અને ટૂકડી-૨માં કયા-કયા વિષયોનું કયા સમયે શિક્ષણકાર્ય થશે ?

પ્રશ્ન-૩ જો બેના બદલે એક અથવા ત્રણ શિક્ષકોથી ટૂકડી બને તો તેનું શિક્ષણકાર્ય કેવી રીતે થશે ?

પ્રવૃત્તિ - ૨ પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન

- પ્રારંભિક જૂથ વિભાજનની પ્રવૃત્તિ બેન્ક તૈયાર કરો.

- પ્રારંભિક જૂથ વિભાજનની પ્રવૃત્તિ નિદર્શન પછી તેના મહત્વના સોપાનો નોંધો.

પ્રશ્ન-૪ એક બાળકની લેડર જોવાથી માંડીને છાબડીમાં બેસવા સુધીના ક્રમિક સોપાન લખો.

૧. _____
૨. _____
૩. _____
૪. _____
૫. _____
૬. _____
૭. _____

પ્રશ્ન-૫ એક બાળકનું કાર્ડ પૂર્ણ થતાં કાર્ડ મૂકીને નવું કાર્ડ લેવા સુધીના ક્રમના સોપાન લખો.

૧. _____
૨. _____
૩. _____
૪. _____
૫. _____
૬. _____
૭. _____

પ્રજ્ઞાવર્ગમાં એક બાળકનું વ્યક્તિગત શિક્ષણ

પરંપરાગત વર્ગમાં સામૂહિક શિક્ષણકાર્ય થાય છે. જ્યારે પ્રજ્ઞાવર્ગમાં પ્રારંભિક જૂથ વિભાજન બાદ વ્યક્તિગત શિક્ષણ થાય છે. વ્યક્તિગત શિક્ષણ એ પ્રજ્ઞા અભિગમનો હાર્દ છે, તેથી પ્રજ્ઞાવર્ગમાં એક બાળકનું વ્યક્તિગત શિક્ષણ કેવી રીતે થાય છે તે સમજવું જરૂરી બનશે.

● તજજ્ઞ દ્વારા નિદર્શન

પ્રજ્ઞાવર્ગમાં એક બાળકનું વ્યક્તિગત શિક્ષણ કઈ રીતે થાય તેનું નિદર્શન જોયા બાદ નીચેની બાબતોની નોંધ અવલોકન દ્વારા કરો.

૧. વર્ગમાં બાળકો કુલ કેટલા જૂથમાં દેખાય છે ?

૨. જૂથ-૨,૩,૪,૫ અને ૬માં બેઠેલાં બાળકો શું કરે છે ?

૩. જૂથ-૧માં શિક્ષક પાસે કેટલાં બાળકો બેઠા છે ?

૪. જૂથ-૧માં બેઠેલા બાળકો પૈકી શિક્ષકે તમામને શિક્ષણકાર્ય કરાવવું શરૂ કર્યું કે એક જ બાળકને ?

૫. વ્યક્તિગત શિક્ષણ એટલે શું ? તજજ્ઞ દ્વારા થયેલ વ્યક્તિગત શિક્ષણનું નિદર્શન દરમિયાન તમને કઈ-કઈ જગ્યાએ વ્યક્તિગત શિક્ષણ જોવા મળ્યું ?

૧. _____

૨. _____

૩. _____

૪. _____

૫. _____

૬. _____

૭. _____

૮. _____

૬. એક બાળકનું વ્યક્તિગત શિક્ષણકાર્ય ચાલતું હતું ત્યારે જૂથ-૧માંના બાકીના બાળકો શું કરતાં હતાં ?

૭. એક બાળકનું લીધેલ અભ્યાસકાર્ડ પૂર્ણ થયે તે બાળકે તે પછી શું કર્યું તે નોંધો.

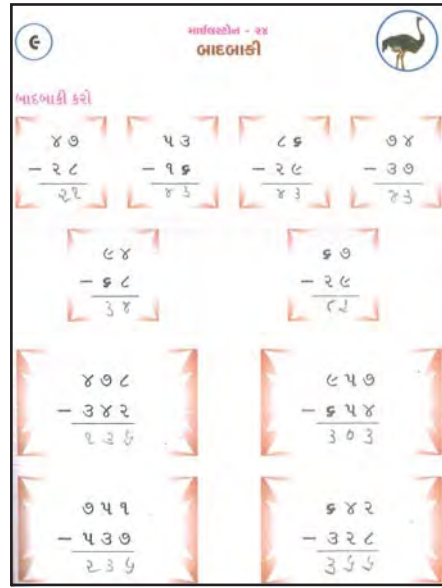
૮. ગીત-જોડકણાં-વાર્તા તમામ બાળકોને સમૂહકાર્યમાં ક્યારે શીખવવા તે બાબત તજજ્ઞ પાસેથી જાણીને નોંધો.

મૂલ્યાંકન-અનુકાર્ય / ઉપચારાત્મક કાર્ય

પ્રજ્ઞા અભિગમમાં જૂથ-૩માં વિદ્યાર્થીનું મૂલ્યાંકન થાય છે. શિક્ષક પક્ષે શીખેલી બાબતોનું મૂલ્યાંકન યોગ્ય રીતે થાય, મૂલ્યાંકનમાં ધ્યાને રહેલી કચાશનું ઉપચારાત્મક કાર્ય થાય તથા તેને આધારે અનુકાર્ય કરાવાય છે તે અત્યંત જરૂરી છે.

અહીં મૂલ્યાંકન કાર્ડને આધારે મૂલ્યાંકન, તેનું ઉપચારાત્મક કાર્ય અને અનુકાર્ય કેવી રીતે કરાવવું તે દર્શાવેલ છે. તેને આધારે વર્ગકાર્યમાં મૂલ્યાંકન અંગેનું દિશાદર્શન થશે.

પ્રવૃત્તિ - ૧ ગણિત, ધોરણ-૩ના માઈલસ્ટોન નં.૨૪નું ૯-શાહમૃગનું કાર્ડ એક વિદ્યાર્થીએ પૂર્ણ કરેલ છે. તેને ચકાસો.

પ્રશ્ન-૧ કાર્ડ ચકાસતાં તેમાં શું ભૂલો હતી ?

પ્રશ્ન-૨ વિદ્યાર્થીની થયેલ ભૂલો માટે કઈ સંકલ્પનાની કચાશ જવાબદાર છે ?

પ્રશ્ન-૩ એકમના સ્થાનમાં દશકો લેવાની સંકલ્પના ઉદાહરણ સાથે લખો.

પ્રશ્ન-૪ વિદ્યાર્થીને માઈલસ્ટોન-૨૪ પૈકી કોઈ પણ બે કાર્ડ મહાવરા માટે (ઉપચાર માટે) આપવા છે, તમે કયા-કયા કાર્ડ આપશો ?

પ્રશ્ન-૫ માઈલસ્ટોન-૨૪નું શાહમૃગ-૯ નંબરના કાર્ડનું અનુકાર્ય કેવી રીતે કરાવશો ?

પ્રવૃત્તિ-૨ અહીં આપેલ ગુજરાતી માઈલસ્ટોન-૪૦, ધોરણ-૪ના કાર્ડ નં.૧૮ હાથીનું મૂલ્યાંકન કરો.

૧૮

૪૦

હંસ કોનો ?

● જોઈને લખો.

પૂર્વદિશામાં પ્રભાત ફટકું. આખી રાતનો મુંગો વડલો કેમ જાણે આગસ મરડી ઊભો થયો ને તેને વાચા ફટી ! બાળીરથીનાં ધીરગંબીર નીર ખળખળ ખળખળ વહેતાં હતાં. એવામાં ત્રણ હંસો વડલા હેઠળ આવ્યા : શુદ્ધ ચેત રંગના માનસરોવરના રાજહંસો ! ધોળી-ધોળી એમની પાંખો અને મોતીનો ચારો વીણતી સુંદર એવી ચાંચ ! આજે એમને પચાસેક ગાઈનો પંથ થયો છે. એમનાં મોં પર ને એમની પાંખોમાં જરાક થાકની છાયા છે.

સુદ્ધ રાજાના પ્રભાત ફટકું આખી રાતના સુદ્ધ વડલો કેમ મરડા બનાવીને જરાકે ઉભો થયો થયો હશે ભાગીરથીનાં ફીરગંબીર નીર ને આજે ખજાના ને વહેતાં હતાં. એવામાં ત્રણ હંસો પડખોડળ આવ્યા. શુદ્ધ ચેત રંગના માનસરોવરના રાજહંસો ! ધોળી-ધોળી એમની પાંખો અને મોતીનો ચારો વીણતી સુંદર એવી ચાંચ ! આજે એમને પચાસેક ગાઈનો પંથ થયો છે. એમનાં મોં પર ને એમની પાંખોમાં જરાક થાકની છાયા છે.

● તેને આધારે ઉપચાર કાર્ય કરાવો.

૧. શબ્દોનું ઉપચારકાર્ય

૨. વિરામચિહ્નોનું ઉપચારકાર્ય

૩. સુલેખનનું ઉપચારકાર્ય

૪. વળાંકની ભૂલોનું ઉપચારકાર્ય

લેડર રચના

પ્રજ્ઞા અભિગમમાં શીખવવાના સમગ્ર અભ્યાસક્રમને તાર્કિક ક્રમ અને અધ્યાપનક્રમના ભાગરૂપે લેડરમાં મૂકવામાં આવેલ છે.

પ્રારંભિક દૃષ્ટિએ લેડર જે-તે ધોરણ કે વિષય માટેનો વિવિધ સિમ્બોલ આધારિત ચાર્ટ દેખાય છે, પરંતુ તેમાં રહેલ અભ્યાસક્રમના તાર્કિકક્રમને શીખવનારે જાણવો અને સમજવો જરૂરી છે.

આ વિષય અંતર્ગત અધ્યાપનચક્ર, કાર્ડ રચના, માઈલસ્ટોન, છાબડી અને લેડર વિશેની જાણકારી પ્રાપ્ત થશે.

(૧) ધોરણ-૧ થી ૪ના ગુજરાતી, ગણિત કે પર્યાવરણ પૈકી કોઈ એક વિષયના એક એકમને પસંદ કરો.

દા.ત. ગણિત ધોરણ-૨, બે અંકના બે અંક સાથેના વઢીવાળા સરવાળા.

પ્રશ્ન-૧ આ એકમ અંતર્ગત વિદ્યાર્થીને શું-શું શીખવવું જોઈએ ?

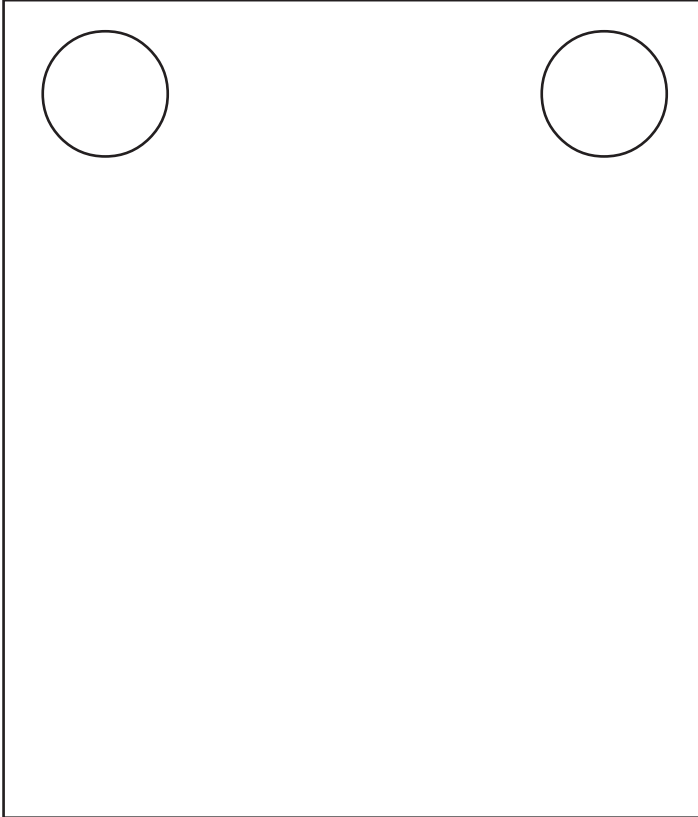
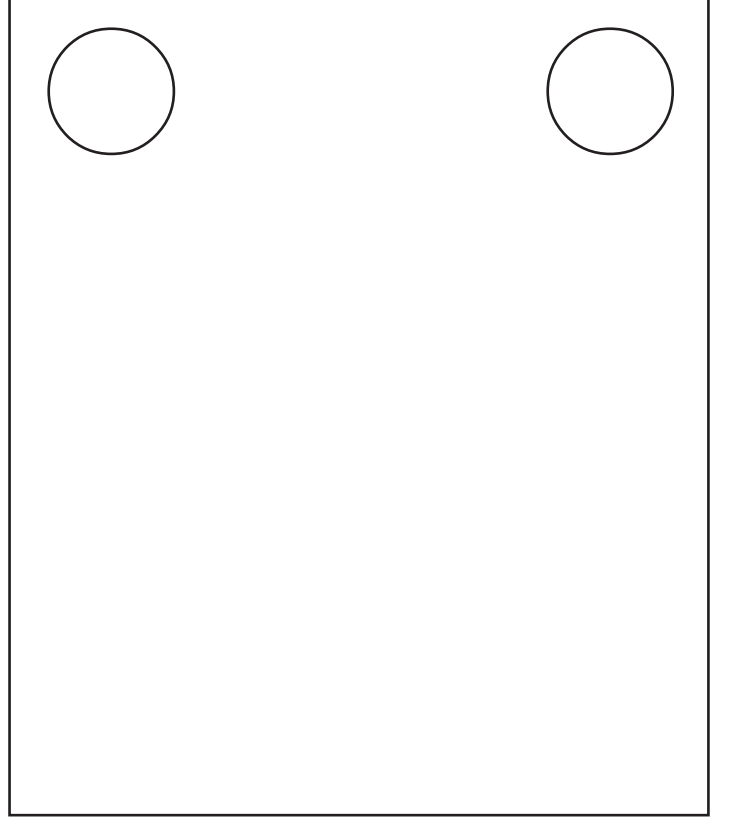
તમે નક્કી કરેલ વિષયવસ્તુ પૈકી કોઈ પણ એક નાનો ભાગ પસંદ કરો.

દા.ત. સરવાળાની સંકલ્પના.

પ્રશ્ન-૨ સરવાળાની સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણનું કાર્ય શિક્ષક દ્વારા કે વિદ્યાર્થી દ્વારા પ્રથમ થવું જોઈએ ?

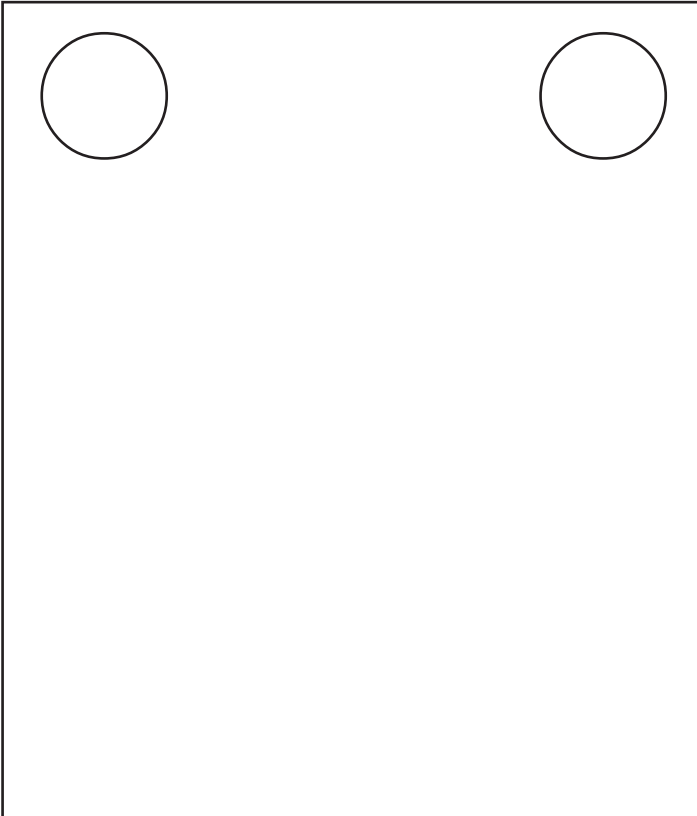
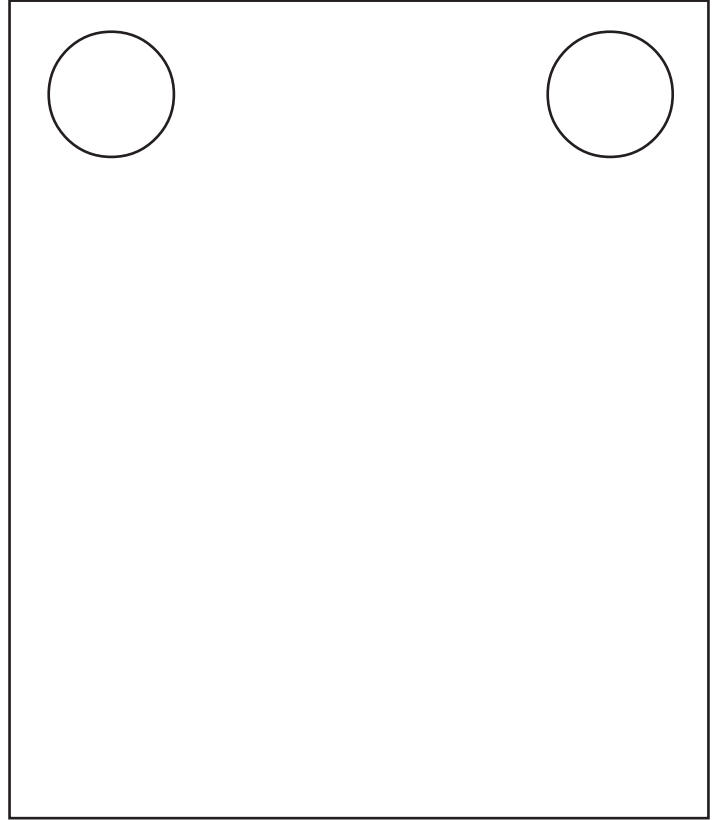
પ્રશ્ન-૩ સરવાળાની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરવા કઈ પ્રવૃત્તિ, પદ્ધતિ, TLM ઉપયોગમાં લેશો ?

પ્રશ્ન-૪ સરવાળાની સંકલ્પના માટેનું એક કાર્ડ તૈયાર કરો. જેમાં શિક્ષકે સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણ કરવાનું હોવાથી તેને કોઈ એક સિમ્બોલ આપો. કાર્ડને ૧ નંબર આપો.

પ્રશ્ન-૫ શિક્ષકે શીખવેલી બાબતને વિદ્યાર્થી બીજા-વિદ્યાર્થી પાસેથી શીખી શકે તે માટે એક બીજું કાર્ડ તૈયાર કરો. તેને ૨ નંબર આપો. તેને કોઈ બીજો સિમ્બોલ આપો.

પ્રશ્ન-૬ સરવાળાની સંકલ્પના એક ઉદાહરણ આધારિત મહાવરા માટે વધુ એક કાર્ડ તૈયાર કરો. તેને ૩ નંબર આપો. તેને કોઈ એક બાજુ સિમ્બોલ આપો.

પ્રશ્ન-૭ ઉપરોક્ત સંકલ્પનાને આધારે વિદ્યાર્થીને સ્વાધ્યાય આપી શકાય તેવું ચોથું કાર્ડ તૈયાર કરો. તેને ૪ નંબર આપો. તેને કોઈ એક ચોથો સિમ્બોલ આપો.

પ્રશ્ન-૮ શીખવેલી બાબતના મૂલ્યાંકન માટે કોઈ પદ્ધતિ-પ્રયુક્તિ દ્વારા એક કાર્ડ તૈયાર કરો. જેને ૫ નંબર આપો. તેને કોઈ એક નવો સિમ્બોલ આપો.

પ્રશ્ન-૯ જો તમામ બાળકોને વ્યક્તિગત શિક્ષણકાર્ય કરાવવાનું હોય તો તમે તમામને એક જ જૂથમાં રાખીને શિક્ષણકાર્ય કરાવો કે અલગ જૂથો બનાવો ?

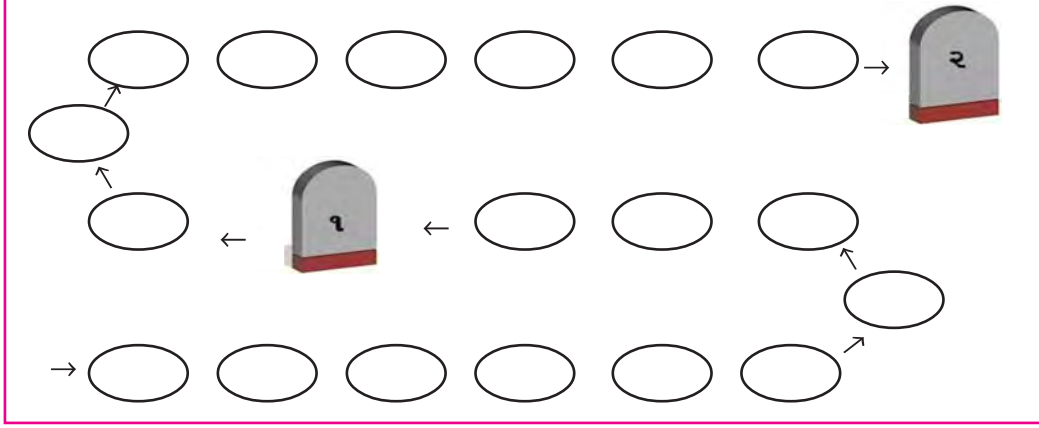
પ્રશ્ન-૧૦ તમે બનાવેલ કાર્ડમાં કૌશલ્યોનો (ગણિત, પર્યાવરણ, ભાષા) કમિક વિગત જળવાય છે ?

પ્રશ્ન-૧૧ તમારી દૃષ્ટિએ કયા-કયા (અધ્યાપનચક્રના) જૂથો બનાવવા જોઈએ.

તમે નક્કી કરેલ જૂથો એટલે પ્રજ્ઞાવર્ગની છાબડી (ગ્રુપ ચાર્ટ) છે.

પ્રવૃત્તિ

નીચે આપેલ જગ્યામાં તમે તૈયાર કરેલ કાર્ડના સિમ્બોલને ક્રમમાં ગોઠવો.

- તમે તૈયાર કરેલા બાબત એ ગણિતના અભ્યાસક્રમ પૈકીની સરવાળા માટેની સંકલ્પનાની લેડર છે. જેને સિમ્બોલથી દર્શાવેલ છે.
- શીખવવાના નાના-નાના ભાગોને આધારે તૈયાર કરાયેલ કાર્ડને સુવ્યવસ્થિત રીતે ક્રમબદ્ધ ગોઠવવાથી લેડર તૈયાર થાય છે. જે કોઈ પણ વિષયનો જે-તે ધોરણનો અભ્યાસક્રમ દર્શાવે છે.
- અહીં ગણિત ધોરણ-૨માં બે અંકના બે અંક સાથેના વઘીવાળા સરવાળાના વિષયવસ્તુ પૈકી કેટલાક પેટા હેતુ/મુદ્દા તૈયાર કરેલ હતા. તેમાંથી મુદ્દા નં.૧ સરવાળાની સંકલ્પનાના ૫ કાર્ડ તૈયાર કરી તેને લેડરમાં ગોઠવ્યા છે. જો નક્કી કરેલ તમામ પેટામુદ્દાના કાર્ડ તૈયાર કરવામાં આવે તો અંતે તે બે અંકના બે અંક સાથેના વઘીવાળા સરવાળાનો માઈલસ્ટોન (પાઠ) તૈયાર થાય છે.

કાર્ડ ક્રમ	અભ્યાસ કાર્ડ	અધ્યાપન ચક્રનો કયો ભાગ આવરી લે છે ?	શિક્ષક પ્રવૃત્તિ કે વિદ્યાર્થી પ્રવૃત્તિ	કયા જૂથમાં કાર્ય થવું જોઈએ ?	વપરાયેલ પદ્ધતિ/પ્રયુક્તિ	વપરાયેલ TLM
૧.						
૨.						
૩.						

કાર્ડ ક્રમ	અભ્યાસ કાર્ડ	અધ્યાપન ચક્રનો કયો ભાગ આવરી લે છે ?	શિક્ષક પ્રવૃત્તિ કે વિદ્યાર્થી પ્રવૃત્તિ	કયા જૂથમાં કાર્ય થવું જોઈએ ?	વપરાયેલ પદ્ધતિ/પ્રયુક્તિ	વપરાયેલ TLM
૪.						
૫.						
૬.						
૭.						
૮.						
૯.						
૧૦.						

● ચર્ચા :

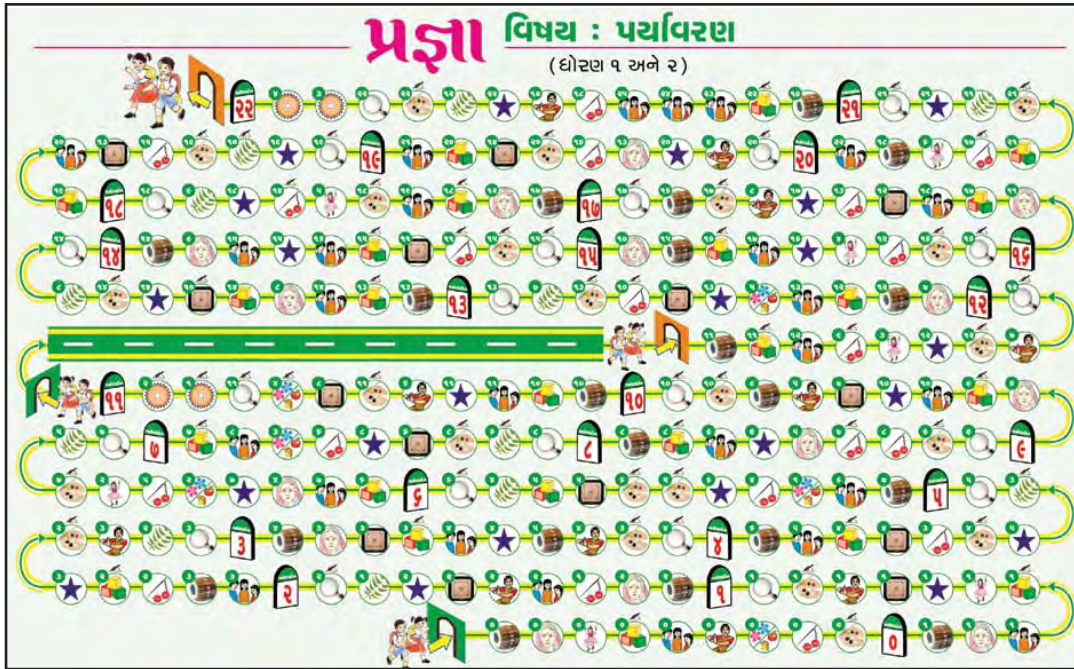
(૧) ઉપરોક્ત અભ્યાસકાર્ડમાં શીખવવાની તમામ બાબતો માત્ર શિક્ષકે શીખવવી જરૂરી છે ?

(૨) વિદ્યાર્થીને શીખવા માટે કયા-કયા જૂથોમાં તક મળી ?

(૩) ઉપરોક્ત માઈલસ્ટોનમાં કઈ-કઈ પદ્ધતિઓ-પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ થયો ?

(૪) અધ્યાપનચક્રના કયા-કયા પગથિયાંનો માઈલસ્ટોનમાં ઉપયોગ થયો ?

● પર્યાવરણ ધોરણ-૧ ની લેડરનું નિદર્શન.

આમ, આ પ્રકારે અધ્યાપનચક્ર, કાર્ડ રચના, માઈલસ્ટોન, છાબડી અને લેડર રચના તૈયાર થાય છે.

ગુજરાતી માઈલસ્ટોન પરિચય

ગુજરાતી-ધોરણ-૨ના પ્રથમ માઈલસ્ટોનનો પરિચય મેળવીશું.

● હેતુઓ :

૧. કવિતા, વાર્તા સમજપૂર્વક સાંભળે અને રજૂ કરે.
૨. પરિચિત પરિસ્થિતિમાં આપેલાં સૂચનોને સમજીને પાલન કરે.
૩. પોતાનાથી મોટી વયની વ્યક્તિઓને માનવાચક શબ્દોથી બોલાવે.
૪. આપેલાં ચિત્રો ઓળખી તેના શબ્દો વાંચો અને એના સંબંધી વાક્યો બોલે.
૫. શીખેલા શબ્દોના મૂળાક્ષરો ઓળખીને વાંચે, ભિન્ન પરિસ્થિતિમાં એનો ઉપયોગ કરે, શબ્દોને સમજપૂર્વક વાંચે અને વાક્ય લખતો થાય.
૬. સરળ શબ્દોનું શ્રુતલેખન કરતો થાય.

પ્રશ્ન-૧ કાર્ડનું મુખ્ય વિષયવસ્તુ શું છે ?

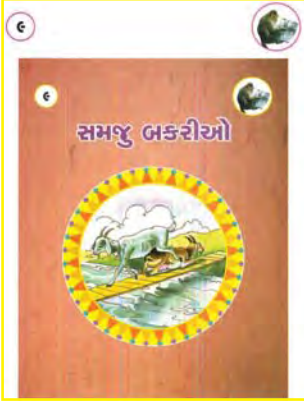
પ્રશ્ન-૨ અભ્યાસકાર્ડમાં મૂકાયેલ ગીત, ભાષાના કયા કૌશલ્યને શીખવવા માટે મૂકાયેલ છે ?

પ્રશ્ન-૩ 'અભ્યાસકાર્ડ' 'લ.ઘોડો'-નું વિષયવસ્તુ શું છે ?

પ્રશ્ન-૪ 'લ.ઘોડો'-કાર્ડમાં ભાષાનું કયું કૌશલ્ય શીખવવાનું થાય છે ?

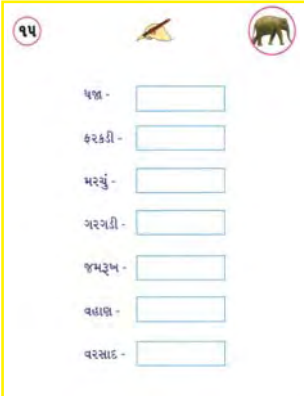
પ્રશ્ન-૫ ઉપરોક્ત બંને કાર્ડ 'શિક્ષક સમર્થિત કાર્ડ' શા માટે છે ?

પ્રશ્ન-૬ 'અભ્યાસકાર્ડ-૯ વાંચતો વાંદરો'માં કઈ અધ્યાપન સામગ્રી સમાયેલ છે ? શા માટે ? તે ભાષાના કયા કૌશલ્યને સ્પર્શે છે ?

પ્રશ્ન-૭ 'બકરી-૬' કાર્ડમાં લેખનકાર્ય કરવાનું છે. તેમાં ભાષાનું કયું કૌશલ્ય ઉસ્તગત થશે ?

પ્રશ્ન-૮ 'હાથી-૧૫'નું કાર્ય અધ્યાપનચક્રના કયા તબક્કા માટેનું છે ? શા માટે ?

● જાખો સોપો

ક	મ	ળ	વાં	મ	જી	બા
ત	પે	લી	દ	દા	વ	જ
વા	ટ	કો	રો	રી	ન	રી
દ	પા	ઓ	ટ	લો	હા	થ
ળ	લા	રો	લો	ટ	દાં	ત

● જાખો.

કમળ

● જાખો.

ક =

હ =

સ =

ત =

પ =

૧ = વા ૨ = કિ

વાદળ વાદળ

કિરણ

ટપાલ

દરિયો

ક =

હ =

સ =

ત =

પ =

પ્રશ્ન-૯ ‘રીંછ-૯’ના કાર્ડનું વિષયવસ્તુ શું છે ? તેના આધારે કયું કૌશલ્ય સિદ્ધ થશે ?

પ્રશ્ન-૧૦ ‘ગાય-૯’ના કાર્ડમાં અધ્યપનચક્રનો કયો તબક્કો સમાવાયેલ છે ? શા માટે ?

પ્રશ્ન-૧૧ આ માઈલસ્ટોનના શિક્ષણ દરમિયાન ભાષાના કૌશલ્યો કયા ક્રમમાં શીખવવામાં આવ્યા છે. લખો.

ગણિત માઈલસ્ટોન પરિચય

ગણિત માઈલસ્ટોન : ૪

● હેતુ

૧. ૧૧ થી ૨૦ સુધીની સંખ્યાઓને સીધા અને ઊલટા ક્રમમાં લખે.
૨. ૧૧ થી ૨૦ સુધીની સંખ્યાઓની નાની-મોટી સંખ્યાઓને ઓળખે.
૩. સરવાળો ૧૮ થી વધુ ન હોય તેવી એક અંકની બે સંખ્યાઓના સરવાળા મૂર્ત વસ્તુ દ્વારા કરે.

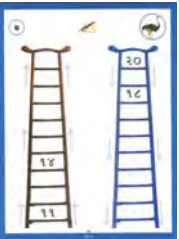

પ્રશ્ન-૧ વિદ્યાર્થી આ કાર્ડ લઈ કઈ છાબડીમાં બેસશે ?

પ્રશ્ન-૨ આ કાર્ડ દ્વારા વિદ્યાર્થીમાં કયા ગાણિતિક કૌશલ્યનો વિકાસ થાય છે ?

પ્રશ્ન-૩ આ કાર્ડને અનુરૂપ કયા-કયા TLM બનાવી શકાય ?

પ્રશ્ન-૪ આ કાર્ડ દ્વારા કયા વિષયવસ્તુનું મૂલ્યાંકન કરી શકાય ?

પ્રશ્ન-૫ આ કાર્ડ અધ્યયનચક્રનો કયો ભાગ દર્શાવે છે ?

પ્રશ્ન-૬ આ કાર્ડ શીખવવા માટે શિક્ષક તરીકે તમે કઈ તૈયારી કરશો ?

પ્રશ્ન-૭ આ કાર્ડ લઈને વિદ્યાર્થી કયાં બેસશે અને શું કરશે ?

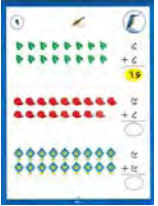
પ્રશ્ન-૮ આ કાર્ડ દ્વારા કયા ગાણિતિક કૌશલ્યનો વિકાસ થાય છે ?

પ્રશ્ન-૯ આ કાર્ડનું વિષયવસ્તુ શું છે ?

પ્રશ્ન-૧૦ આ કાર્ડ છાબડી નંબર-૩માં શા માટે મૂકવામાં આવેલ છે ?

પ્રશ્ન-૧૧ આ બે કાર્ડ વચ્ચેનો તફાવત શું છે ?

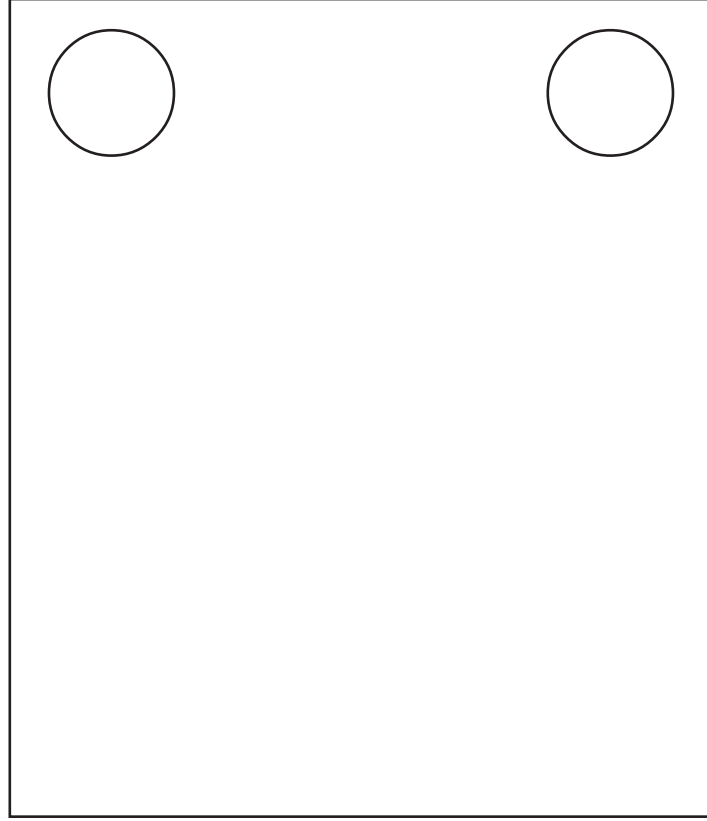

પ્રશ્ન-૧૨ આ કાર્ડને અનુરૂપ TLM બોક્ષમાં કઈ સ્થાનિક સામગ્રી મૂકશો ?

પ્રશ્ન-૧૩ આ કાર્ડ જેવું જ બીજું કાર્ડ તૈયાર કરો.

પ્રશ્ન-૧૪ આ કાર્ડનો હેતુ શો છે ?

પ્રશ્ન-૧૫ આ કાર્ડનું વિષયવસ્તુ શું-શું છે ?

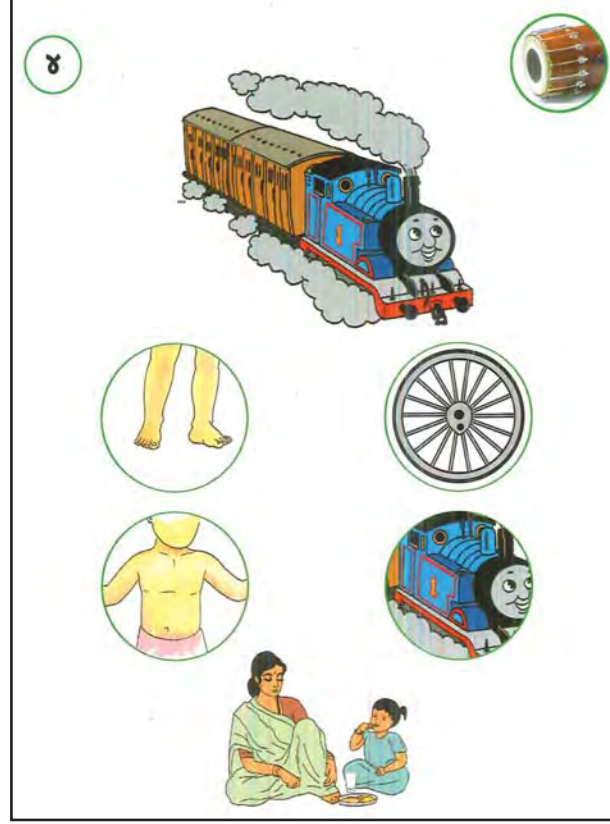
પ્રશ્ન-૧૬ આ કાર્ડનો ઉપયોગ શું ?

પ્રશ્ન-૧૭ માઈલસ્ટોન-૪ના તમામ કાર્ડનો અભ્યાસ કરીને નીચેનું કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.

ક્રમ	અધ્યયન-અધ્યાપન ચક્રનો તબક્કો	ભૂમિકા		અધ્યયન અધ્યાપન સામગ્રી	પદ્ધતિ	પ્રવૃત્તિ
		શિક્ષક	વિદ્યાર્થી			
૧.	સંકલ્પના પ્રવેશ					
૨.	સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણ - સમજ					
૩.	સંકલ્પનાનું દૃઢીકરણ					
૪.	સ્વઅધ્યયન					
૫.	ઉપયોજન					
૬.	આકલન/મૂલ્યાંકન/નિદાન/ઉપચાર					

પ્રશ્ન-૧૮ સંખ્યાજ્ઞાન શીખવવાના સોપાનોની ચર્ચા કરીને નોંધ કરો.

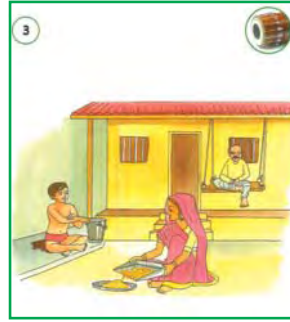
પર્યાવરણ-માઈલસ્ટોન પરિચય

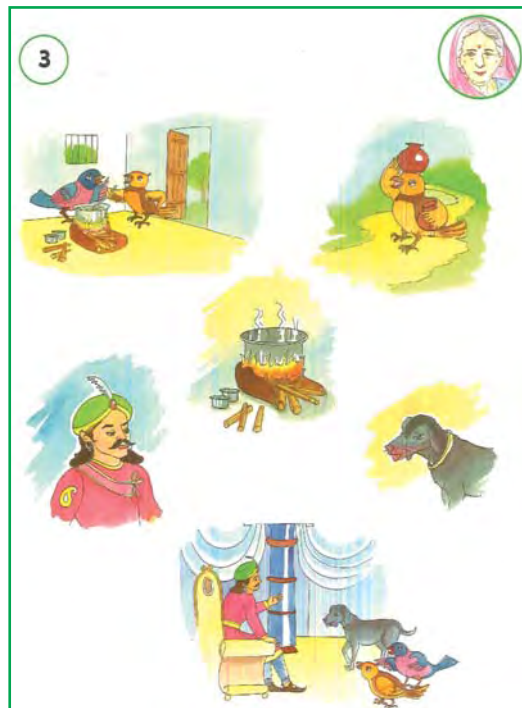

- જુઓ અને લખો :

	કયું ગીત છે ?	કયો હેતુ સિદ્ધ થાય ?	અન્ય કયું ગીત હોઈ શકે ?
			
			

● આપનું ગીત લખો :

● જુઓ અને લખો :

	કઈ વાર્તા છે ?	કયો હેતુ સિદ્ધ થાય ?	અન્ય કોઈ વાર્તા હોઈ શકે ?
			
			

● વિચારો અને લખો :

મારી વાર્તા

ઉપર પૈકી કોઈ પણ કાર્ડ માટેની વાર્તાના મુદ્દા લખો.

● જુઓ અને લખો :

	કઈ વાર્તા છે ?	કયો હેતુ સિદ્ધ થાય ?	અન્ય કોઈ વાર્તા હોઈ શકે ?
			
			

● આપની રમત લખો :

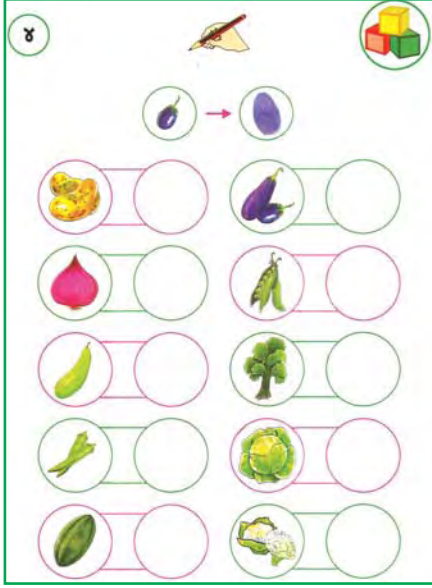
	

- જુઓ અને લખો :

	શું શીખવવા માટેની પ્રક્રિયા છે ?	આપ આ માટે નવું શું કરાવી શકો ?

● વિચારો અને લખો :

- આ પ્રવૃત્તિ કઈ રીતે ઉપયોગી છે ?

- પ્રવૃત્તિને આધારે કઈ કઈ બાબતો જાણી શકાય ?

- આપ આ વિગતોને આધારે શું કરશો ?

	શું શીખવવા માટેની પ્રક્રિયા છે ?	આપ આ માટે નવું શું કરાવી શકો ?
		

● વિચારો અને લખો :

ચર્ચા ૩ : અને ચર્ચા : ૪માં શું તફાવત છે ?	
ચર્ચા : ૩ના મુદ્દા	ચર્ચા : ૪ના મુદ્દા

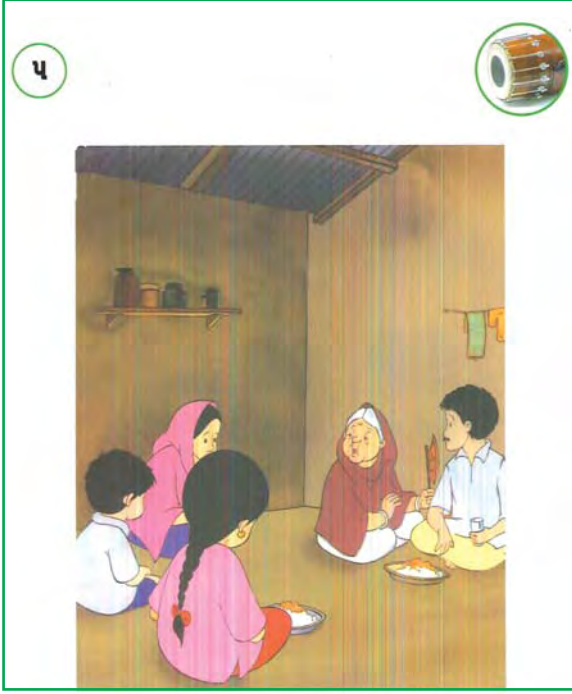

● આ કાર્ડમાં તમે શું કરશો ?

● સ્થાનિક પર્યાવરણ આધારે આ કાર્ડમાં તમે શું કરશો ?

● ખોરાકની જરૂરિયાત અંગે આ કાર્ડમાં શું-શું કરી શકાય ?

● વિચારો અને લખો :

- ઢોલક : ૪ અને ઢોલક : ૫ ના કાર્ડમાં કેમ એક જ ગીત છે ?

- ઢોલક પાંચના ગીતમાં કઈ પંક્તિઓ ઉમેરી છે ?

- ઢોલક : ૫ માં કેમ પંક્તિઓ ઉમેરી હશે ?

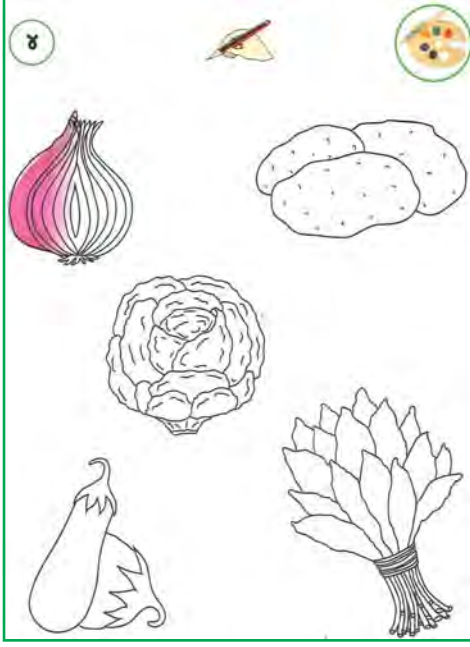
● વિચારો અને લખો :

- વિદ્યાર્થીઓને શા માટે અભિનય કરાવવો જોઈએ ?

- અભિનય કરાવતા શું ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ ?

● વિચારો અને લખો :

● સર્જનાત્મક કાર્ય એટલે શું ?

● રંગ પૂરવાના કાર્યને સર્જનાત્મક કાર્ય માની શકાય ? કેમ ?

● શું તફાવત છે ?

વિગત	મૂલ્યાંકન : ૩	મૂલ્યાંકન : ૪	મૂલ્યાંકન : ૫
એકમના હેતુઓ			
એકમનું પૂર્વજ્ઞાન			
મૂલ્યાંકનની રીત			
મૂલ્યાંકનના મુદ્દા			
અન્ય કઈ રીતે ચકાસી શકાય ?			
મૂલ્યાંકન માટે આપ શું કરશો ?			

જાણીએ અંગ્રેજી શિક્ષણ

૧. અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ

વિદ્યાર્થીએ ધો.૧ થી ૪ દરમિયાન માતૃભાષા ગુજરાતી અને રાષ્ટ્રભાષા હિન્દીનો પરિચય કેળવ્યો છે. અહીં અંગ્રેજી ભાષાના પ્રારંભિક પરિચય અને તેના વ્યાવહારિક જ્ઞાન માટેનો પ્રયાસ થયો છે. અહીં પ્રજ્ઞા અભિગમ અંતર્ગત વિકસિત કરવામાં આવેલ અભ્યાસ બિંદુઓ વિદ્યાર્થીઓની રુચિ, વય અને સાંપ્રત સમયને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્માણ થયા છે. વર્ષ દરમિયાન આઠ જેટલા માર્શલસ્ટોન દ્વારા વિદ્યાર્થી અંગ્રેજી ભાષાનો પ્રારંભિક પરિચય મેળવી પોતાની દક્ષતા કેળવે તેવો આશય શિક્ષકો પાસે રખાયો છે.

૨. ધો.૫ ના અભ્યાસ બિંદુ

- સામાન્ય સૂચનો
- પ્રારંભિક અભિવાદનો
- ચીજવસ્તુઓ અને સાધનિક સામગ્રીઓનો પરિચય
- સ્થાન/સ્થળદર્શક શબ્દો
- વ્યક્તિ પરિચય
- કાર્યસ્થળ પરિચય
- વસ્તુ પરિચય/ઉપયોગિતા
- માલિકી અને સંબંધ
- વ્યવસાયકારોના કાર્યસ્થળ અને સાધનિક સામગ્રીનો પરિચય
- થયેલી અને ચાલતી ક્રિયાઓનું વર્ણન

૩. આધાર સ્તંભરૂપ પ્રવૃત્તિઓ :

ભાષાના પાયારૂપ કૌશલ્યો કયા-કયા છે ?

આપે ઉપર જણાવેલ કૌશલ્યોને આધારે અંગ્રેજી ભાષાને સમૃદ્ધ કરવાની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ જણાવો.

શ્રવણ	કથન	વાચન	લેખન

પ્રવૃત્તિ

વર્ગના ચાર સમાન જૂથ નિર્માણ કરી દરેક જૂથને ઉપરોક્ત ચર્ચામાં લીધેલ ચાર કૌશલ્યોને તેઓ કેવી રીતે વધુ સમૃદ્ધ કરશે તે માટે જૂથમાં ચર્ચા કરી લખવા કહો.

૪. શબ્દભંડોળ :

અહીં વિદ્યાર્થીઓને શબ્દભંડોળના પરિચય, ઉપયોગ અને મહાવરા માટે વિવિધ પ્રયુક્તિઓ આપવામાં આવી છે. ગુજરાતી શબ્દોના અંગ્રેજી અર્થ શોધવા, પ્રવૃત્તિ દ્વારા શબ્દ શોધ, સ્થાનિક સામગ્રી દ્વારા શબ્દ નિર્માણ, ફ્લશ કાર્ડ દ્વારા શબ્દ પરિચય. ચિત્રાત્મક શબ્દ પરિચય, શબ્દકોશ દ્વારા શબ્દ પરિચય અને શ્રવણ-કથનના વ્યવહારુ ઉપયોગ દરમિયાન પરિચયમાં આવતા લોન વર્ડસ શીખવવાનો પ્રયાસ થયો છે.

પ્રવૃત્તિ

આપેલી ચાર સાચી જોડણી માટે દરેકને ચાર ખોટા ઉદાહરણો લખો :

Classroom : 1. klasrum 2. clasrum 3. classroom 4. clasroom

Camel-Teacher-Elephant-Mango

પ. સમૂહ પ્રવૃત્તિ : વિદ્યાર્થીઓને વર્ષ દરમિયાન સમૂહમાં અંગ્રેજી ભાષાના વિવિધ ક્ષેત્રોનો પરિચય થાય તે માટે નીચે મુજબ પૂરક અભ્યાસ બિંદુઓને મૂકવામાં આવ્યા છે.

(a) પ્રાર્થના	(f) અભિવાદનો	(k) સપ્તાહના નામ	(p) શરીરના અંગો
(b) અભિનય ગીત	(g) આકારો	(l) રંગો	(q) પ્રાણીઓ
(c) વાર્તા	(h) શાળાના સાધનો	(m) ફળ	(r) પશુઓ
(d) સંખ્યા ઓળખ	(i) ગૃહોપયોગી સાધનો	(n) ફૂલ	(s) પક્ષીઓ
(e) સૂચનો	(j) મહિનાના નામ	(o) શાકભાજી	(t) જીવ-જંતુઓ

હિન્દી

હિન્દી આપણી રાષ્ટ્રભાષા છે. ગુજરાતી માધ્યમમાં હિન્દીને દ્વિતીય ભાષા તરીકે સ્વીકારવામાં આવી છે. હિન્દી ભાષા આપણી વ્યક્તિગત અને સામાજિક જીવન વિકાસ માટે ઉપયોગી છે. તેથી તે શીખવી આવશ્યક છે.

ભાષા શિક્ષણના મુખ્ય ઉદ્દેશ-શ્રવણ, કથન, વાચન અને લેખન છે. સાથે જ બાળકમાં સર્જનાત્મક, તાર્કિક ચિંતનનો વિકાસ અને ભાષાનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ એ પણ મહત્વના ઉદ્દેશ્ય છે. ભાષા શીખવાનો મુખ્ય સ્ત્રોત અર્થગ્રહણ અને અભિવ્યક્તિ છે. શ્રવણ અને વાચનથી અર્થગ્રહણ તથા કથન અને લેખનની અભિવ્યક્તિ થાય છે, તેનાથી આપણે સૌ વાકેફ છીએ. ધો.૪ એ હિન્દી શિક્ષણનું પ્રારંભિક સ્તર કોઈ શ્રવણ અને કથનનો મહત્તમ અભ્યાસ અતિ આવશ્યક છે, જ્યારે ધો.૫માં બાળકમાં ભાષાકીય કૌશલ્યનો વિકાસ થાય તે માટે ભાષાનું વ્યાવહારિક ઉપયોગ થાય, સાથે જ બાળક સર્જનાત્મકતાની સાથે તાર્કિક ચિંતન કરતો થાય તે જરૂરી છે.

પ્રવૃત્તિ - ૧

- ધોરણ : ૪ અને ધોરણ : ૫ના પ્રજ્ઞા સાહિત્યના અવલોકનના આધારે નીચેના ટેબલમાં નોંધ કરો.
- ‘હા’, ‘ના’ અથવા સંખ્યાથી માહિતીપૂર્ણ કરો.

સાહિત્ય	ધોરણ-૪	ધોરણ-૫
લેડર		
છાબડી		
માત્ર શિક્ષક-વિદ્યાર્થી માટેના કાર્ડ		
છ જૂથ અંતર્ગતના કાર્ડ		
વાચનમાળા		
અલીરીડર		
શિક્ષક આવૃત્તિ		
જુદા-જુદા એકમ અંતર્ગત ભાષા સામગ્રી		
સળંગ ભાષા સજ્જતા સામગ્રી		
પ્રગતિ માપન રજિસ્ટર		
સિમ્બોલ સંખ્યા		

પ્રવૃત્તિ - ૨ નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

(૧) હિન્દી શિક્ષણ દરમિયાન વર્ગમાં હિન્દી ભાષામાં જ આદાન-પ્રદાન કરવું આવશ્યક છે ?

સહમત

અસહમત

- શા માટે ?

(૨) હિન્દીમાં માનકવર્ણ/અંક લેખનનો મહાવરો કરાવવો જરૂરી છે ?

સહમત

અસહમત

- શા માટે ?

(૩) શબ્દમાં લખો :

૧૭ _____ ૭૦ _____

(૪) દર્શાવેલ ઉદાહરણનો તફાવત લખો :

ઉદાહરણ :

ભાર - भार _____

માર - मार _____

(૫) ધો.૪માં બાળકને વધુમાં વધુ જૂથકાર્ય/સહપાઠી શિક્ષણ દ્વારા શીખવાની તક આપવી જોઈએ.

સહમત

અસહમત

- શા માટે ?

પ્રવૃત્તિ-૩ જૂથ કાર્ય

● ધોરણ-૪ અને ધોરણ-૫નો શિક્ષક આવૃત્તિના આધારે અભ્યાસક્રમના મુખ્ય મુદ્દાઓ (ક્ષેત્રો) લખો.

● ધોરણ-૪

● धोरણ-५

प्रवृत्ति - ४ निदर्शनना आधारे धो.४ छिन्दी कार्डना मुख्य शैक्षणिक मुद्दा ब्लोकमां लप्पी शैक्षणिक प्रक्रिया केवी रीते कराववी ते लप्पो.

शैक्षणिक मुद्दा

● धो.५ छिन्दी माईलस्टोन परियय

- छिन्दी धो. पांयना प्रथम माईलस्टोननो परियय मेणवीशुं.

● डेतु :

- परिचित शब्द, सरल वाक्य, बाचतीत संवाद सुनकर और पढ़कर समज सकेंगे ।
- 'क्या', 'कौन', 'क्यों', 'कब' और 'कैसे' वाले प्रश्नों को सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे ।
- परिचित विषय के बारे में साहजिक रूप से बोल सकेंगे ।
- सरल प्रश्नों के उत्तर दे सकेंगे ।
- चित्र के स्थानिय परिवेश में पाई जानेवाली चीजों (सब्जी, फल, अनाज, यातायात को साधन, रसोईघर, पेड़, पौधे) की जानकारी प्राप्त कर सकेंगे ।
- चित्र के आधार पर लेखन कर सकेंगे ।
- सरल वाक्यों का मातृभाषा में अनुवाद कर सकेंगे ।

પ્રશ્ન-૧ કાર્ડનું મુખ્ય વિષયવસ્તુ શું છે ?

પ્રશ્ન-૨ આ અભ્યાસ કાર્ડનો મુખ્ય હેતુ શું છે ?

પ્રશ્ન-૩ દર્શાવેલ અભ્યાસ કાર્ડનો હેતુ કયું કૌશલ્ય શીખવવાનો છે ?

પ્રશ્ન-૪ દર્શાવેલ અભ્યાસકાર્ડ કયા જૂથમાં કરાવવું જોઈએ ? શા માટે ?

પ્રશ્ન-૫ આપેલ અભ્યાસકાર્ડ દ્વારા બાળકમાં કયા કૌશલ્યનો વિકાસ અપેક્ષિત છે ?

પ્રશ્ન-૬ આ કાર્ડ શિક્ષક સમર્થિત જૂથમાં શા માટે મૂકવામાં આવેલ છે ?

પ્રશ્ન-૭ આ કાર્ડ વિદ્યાર્થીએ લેખન કરવાનું છે. તેનાથી કયું કૌશલ્ય વિકસિત થશે ? શા માટે ?

પ્રશ્ન-૮ આ કાર્ડ અધ્યાપનચક્રના કયા તબક્કાનું છે ? કયા કૌશલ્યનો વિકાસ થશે ?

પ્રશ્ન-૯ આ કાર્ડમાં અધ્યાપન ચક્રનો કયો તબક્કો સમાયેલ છે ? શા માટે ?

સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિઓ : સર્વાંગીણ વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ

પ્રજ્ઞા અભિગમ અંતર્ગત ધો. ૧ થી ૪માં ગુજરાતી, ગણિત, પર્યાવરણ અને ચોથા વિષય તરીકે સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિઓ (Rainbow) વિષય શીખવવામાં આવે છે.

વિદ્યાર્થીના વ્યક્તિગત વિકાસમાં જેમ સાક્ષરી વિષયોનું મહત્ત્વ છે, તેવી જ રીતે સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ વિષયનું પણ મહત્ત્વ છે. આ પ્રવૃત્તિઓમાં વિદ્યાર્થીએ પ્રાપ્ત કરેલ કૌશલ્યનો સીધો ઉપયોગ કે ફાયદો ગણિત, ગુજરાતી કે પર્યાવરણ વિષયમાં પણ મળે છે.

ધોરણ-૧થી કરાવવામાં આવી રહેલ પ્રવૃત્તિઓને આધારે તેના આગળના ધોરણોમાં કોઈ ચોક્કસ કૌશલ્ય કે ક્ષેત્રની પસંદગીમાં આગળ વધારવા તરફનો પ્રયાસ છે. અહીં વિદ્યાર્થીની બર્લિમુખી પ્રતિભાને પ્રતિપોષણ મળવાનું હોવાથી તે તેના રસના ક્ષેત્રને પસંદ કરી શકશે.

આ પ્રવૃત્તિઓ અને તેના સમગ્ર વ્યવસ્થા તંત્રને સમજીએ.

(૧) સપ્તરંગી મોડ્યુલ પરિચય :

- મુખ્ય સાત વિભાગ

(૧) જાતે કરીએ

(૨) નીરખીએ

(૩) વાદ-સંવાદ

(૪) લીન રહીએ

(૫) પીછાણીએ

(૬) નાટક-નાટક

(૭) રાગ-રાગણી

- દરેક વિભાગમાં ૧૦ પેટા વિભાગ

દા.ત. (૧) જાતે કરીએ

→ ચીટકકામ

→ તરાહ પ્રવૃત્તિઓ

→ માટીકામ

→ તોરણકામ

→ કાગળકામ

→ મહોરા નિર્માણ

→ છાપકામ

→ કુતૂહલ પ્રેરક પ્રવૃત્તિઓ

→ સંગ્રહકામ

→ કટિંગ્સ

- ૧૦ પેટા વિભાગ પૈકી દરેક વિભાગમાં ૫-૫ પ્રવૃત્તિઓનું વર્ણન

દા.ત. (૧) જાતે કરીએ - ચીટકકામ

→ ૧. ચાંદલા ચોટાડવા

૨. આકાર ચોટાડવા

૩. અંક/મૂળાક્ષર ચોટાડવા

૪. આકૃતિમાં અનાજના દાણ ચોટાડવા

૫. આકૃતિમાં રંગીન કાગળ ચોટાડવા

- કુલ પ્રવૃત્તિ વિવરણ

મુખ્ય વિભાગ = 7

પેટા વિભાગ = $7 \times 10 = 70$

કુલ પ્રવૃત્તિ સંખ્યા : $7 \times 10 \times 5 = 350$

(૨) સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિનું વર્ગકાર્ય

અહીં સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ પૈકી જુદા-જુદા વિભાગની ૩ પ્રવૃત્તિઓ દર્શાવી છે. તે અંગે નીચેની બાબતો ચર્ચા કરી નોંધો.

(૧) આકૃતિમાં અનાજના દાણા ચોંટાડવા (પ્રવૃત્તિ ક્રમ રેઈનબો મોડ્યુલ (૧-૧-૪))

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિ માટેનું પૂર્વ આયોજન શું કરશો ? કઈ-કઈ સામગ્રી એકત્ર કરશો ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિ ગુજરાતી-પર્યાવરણ કે ગણિત વિષય પૈકીના કયા-કયા સંબંધિત એકમોની આસપાસ યોજવી જોઈએ ? કેમ ?

પ્રશ્ન : સમય મર્યાદા અને નિયત હેતુ સિદ્ધ થાય તે માટે આ પ્રવૃત્તિ વખતે વિદ્યાર્થીઓને કેવી રીતે કામ સોંપવું જોઈએ ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિને અંતે તમે શું Output ઈચ્છો છો ?

(૨) પ્રાર્થનામાં શિષ્ટાચાર (પ્રવૃત્તિ રેઈનબો મોડ્યુલ ૪-૫-૪)

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિ માટેનું પૂર્વ આયોજન શું કરશો ? સામગ્રીની જરૂરિયાત છે ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિ ગુજરાતી, પર્યાવરણ, ગણિત, હિન્દી કે અંગ્રેજી વિષય પૈકીના કયા-કયા સંભવિત એકમોની આસપાસ યોજવી જોઈએ ? કેમ ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિમાં સમય-મર્યાદાનું પરિણામ જરૂરી છે ? કેમ ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિને અંતે તમે શું Output ઈચ્છો છો ?

(૩) વૃક્ષોના અભિનય ગીત (પ્રવૃત્તિ ક્રમ ૬/૩/૩)

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિ માટેનું પૂર્વ આયોજન શું કરશો ? કઈ સામગ્રીની જરૂરિયાત પડશે ?

પ્રશ્ન : વૃક્ષોના અભિનય ગીત કયા વિષયના કયા એકમની આસપાસ વધુ ઉપયોગી બને ?

પ્રશ્ન : અભિનય ગીતમાં સ્થાનિક રિસોર્સનો કેવી રીતે ઉપયોગ થઈ શકે ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિને અંતે તમે શું Output ઈચ્છો છો ?

● ચર્ચા :

પ્રશ્ન : ત્રણેય પ્રવૃત્તિઓમાં પૂર્વ આયોજનનું શા માટે મહત્વ છે ?

પ્રશ્ન : પ્રવૃત્તિનું સંભવિત આયોજન જે-તે વિષય/એકમને ધ્યાનમાં રાખીને કરાવવાથી શું ફાયદો થાય ?

પ્રશ્ન : તમામ પ્રવૃત્તિઓમાં સાધન-સામગ્રીની જરૂરિયાત છે ? ‘હા’ કે ‘ના’ તો કઈ-કઈ ?

પ્રશ્ન : પ્રવૃત્તિને અંતે Outputને શા માટે ધ્યાને લેવું જોઈએ ?

(૩) સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ માપન રજિસ્ટર :

- આ અંગેની વિસ્તૃત સમજ ‘પ્રજ્ઞા સાહિત્ય પરિચય-ગોઠવણ’ના પ્રકરણમાં ક્રમ નં. ૧૧ રેઈનબો રજિસ્ટરમાં આપેલ છે.
- સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ માપન રજિસ્ટરને આધારે તમામ ક્ષેત્રોની પ્રવૃત્તિ વર્ગમાં થાય તે જોવું.

(૪) સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ સમયપત્રક

- સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિઓ ગણિતના વર્ગમાં રિશેષ પછીના સમયમાં કરાવવાની રહેશે.
- દરેક ટૂકડીને નીચે મુજબ સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ કરવાની થશે.

સોમવાર	મંગળવાર	બુધવાર	ગુરુવાર	શુક્રવાર	શનિવાર
ટુકડી-૨	ટુકડી-૧	ટુકડી-૨	ટુકડી-૧	ટુકડી-૨	ટુકડી-૧

(૫) સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિ અને CCE

પ્રશ્ન : સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિને આધારે પ્રોફાઈલમાં કઈ-કઈ બાબતની નોંધ કરવી જોઈએ ?

પ્રશ્ન : પોર્ટફોલિયોમાં સંગ્રહાયેલી વસ્તુઓના મૂલ્યાંકનથી આપણે શું જાણી શકીએ ?

પ્રશ્ન : સપ્તરંગી પ્રવૃત્તિને આધારે સંગ્રહાયેલી વસ્તુઓને વિષયશિક્ષણમાં કેવી રીતે ઉપયોગમાં લઈ શકીએ છીએ ?

- ધોરણ-૫ માં રેઈનબો વિષય શિક્ષક આવૃત્તિમાં મૂકાયેલ છે. જેમાં મુખ્યક્ષેત્રો અને પ્રવૃત્તિ નિર્દેશ કરવામાં આવેલ છે.
- ધોરણ-૫ માં કુલ ૭૦ પ્રવૃત્તિઓ મૂકવામાં આવેલ છે.

પ્રોફાઈલ-પોર્ટફોલિયો

વર્ગખંડમાં વિદ્યાર્થીની પ્રગતિ-વિકાસ અને તેના કાર્યની નોંધને આધારે તેની પરિચય આત્મા વર્ગશિક્ષક સમક્ષ હોવી જરૂરી છે. જેને પ્રોફાઈલ કહીશું. વર્ગખંડમાં કરેલ પ્રવૃત્તિના સંગ્રહ અથવા અન્ય રેકર્ડને સાચવવા જે ફાઈલ અથવા સંગ્રહિકા રાખવામાં આવે છે, તેને પોર્ટફોલિયો કહીશું.

(૧) પ્રસંગવર્ણન :

પ્રસંગવર્ણનને આધારે જવાબ લખો.

પ્રશ્ન : મૃત્યુ પામનાર વ્યક્તિ ફિલ્મોમાં કામ કરવાની ઈચ્છા ધરાવતો હતો તે શેના આધારે જાણી શકીશું ?

પ્રશ્ન : જો તેના શોખને કોઈ ફિલ્મ નિર્માતાએ તક આપી હોય તો ?

પ્રશ્ન : જ્યારે એ ફિલ્મી હિરોઈનો સાથે સંવાદ કરતો હોય તેવું વર્તન કરતો હતો ત્યારે લોકો તેને પાગલ માની કેમ હસી કાઢતા હતા ?

પ્રશ્ન : મૃત્યુ પામનાર વ્યક્તિની પ્રોફાઈલ ટૂંકમાં લખો.

પ્રશ્ન : તેની પ્રોફાઈલ કેવી રીતે જાણી શકાઈ ?

પ્રશ્ન : તેનો પોર્ટફોલિયો ક્યાં હતો ? કેવો હતો ?

(૨) નીચે આપેલ ફોટોગ્રાફ્સ પૈકી જેટલા વ્યક્તિને જાણતા હોય તેની પ્રોફાઈલ ટૂંકમાં લખો.

પ્રવૃત્તિ - ૨ આધારિત ચર્ચા :

પ્રશ્ન : તમે કે પૈકી કોના-કોના વિશેનો પરિચય લખી શકાય ?

પ્રશ્ન : તમે જેમના વિશેનો પરિચય લખી શક્યા તેમના વિશેની જાણકારી તમને ક્યાંથી મળી ?

પ્રશ્ન : તમે જેના વિશેનું લખાણ લખ્યું છે, તેમાં મુખ્ય મુદ્દા કયા હતા ?

તમે જેમના વિશે જાણતા હતા અને જેટલો પણ પરિચય લખ્યો તે તેમની પ્રોફાઈલ છે.

(૪) વિદ્યાર્થી પ્રોફાઈલ :

પ્રશ્ન : વિદ્યાર્થીની પ્રોફાઈલ શા માટે બનાવવી જોઈએ ?

પ્રશ્ન : વિદ્યાર્થી પ્રોફાઈલ તૈયાર કરતી વખતે, નિભાવતી વખતે કઈ-કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખશો ?

This image shows a full page of blank white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings present.

‘પ્રજ્ઞા’ વિદ્યાર્થી પ્રોફાઇલ (જૂન-૨૦૧૧થી શરૂ)

૧. વિદ્યાર્થીનું નામ :

૨. જન્મ તારીખ :

૩. જનરલ રજુ. નં. :

૪. ઊંચાઈ અને વજન:

ઘોરણ	ઊંચાઈ	વજન
૧		
૨		
૩		
૪		

૫. ગમતા ક્ષેત્રો :

.....
.....

૬. ઘરનું સરનામું :

.....
ફોન નં. પીન કોડ

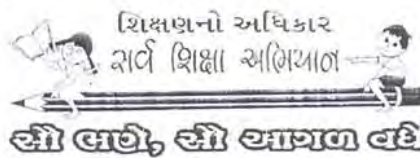
૭. પિતાનું નામ :

વ્યવસાય :

૮. માતાનું નામ :

વ્યવસાય :

નોંધ : ^{ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૬} પાછળના ફેબ્રુઆરીમાં દરેક માસમાં વિદ્યાર્થીના કુલ દિવસમાંથી હાજર દિવસ લખવાના છે.
અને માસના અંતે વિષયવાર કયો માઈલસ્ટોન સિધ્ધ કર્યો તેનો ક્રમ લખવાનો છે.

વિદ્યાર્થીની અભ્યાસ પ્રોજેક્ટ

ધોરણ : ૧

વર્ષ :

માસ	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટે.	ઓક્ટો.	નવેમ્બર	ડિસેમ્બર	જાન્યુ.	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ
હાજર દિવસ										
ગુજરાતી										
પર્યાવરણ										
ગણિત										
વાલીની સહી					વર્ગ શિક્ષકની સહી					

ધોરણ : ૨

વર્ષ :

માસ	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટે.	ઓક્ટો.	નવેમ્બર	ડિસેમ્બર	જાન્યુ.	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ
હાજર દિવસ										
ગુજરાતી										
પર્યાવરણ										
ગણિત										
વાલીની સહી					વર્ગ શિક્ષકની સહી					

ધોરણ : ૩

વર્ષ :

માસ	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટે.	ઓક્ટો.	નવેમ્બર	ડિસેમ્બર	જાન્યુ.	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ
હાજર દિવસ										
ગુજરાતી										
પર્યાવરણ										
ગણિત										
વાલીની સહી					વર્ગ શિક્ષકની સહી					

ધોરણ : ૪

વર્ષ :

માસ	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટે.	ઓક્ટો.	નવેમ્બર	ડિસેમ્બર	જાન્યુ.	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ
હાજર દિવસ										
ગુજરાતી										
પર્યાવરણ										
ગણિત										
વાલીની સહી					વર્ગ શિક્ષકની સહી					

‘પ્રજ્ઞા’ વિદ્યાર્થી પ્રોજેક્ટ

(૫) વિદ્યાર્થી પોર્ટફોલિયો

પ્રશ્ન : વિદ્યાર્થી પોર્ટફોલિયો શા માટે બનાવવો જોઈએ ?

પ્રશ્ન : વિદ્યાર્થી પોર્ટફોલિયો તૈયાર કરતી વખતે કઈ-કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખશો ?

(ઢ) પોર્ટફોલિયો પ્રોફાઈલ અને સતત સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન.

પ્રશ્ન : વિદ્યાર્થીની પ્રોફાઈલમાં મૂકેલ ઊંચાઈ-વજનની નોંધ અને સતત સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનનો શો અનુબંધ છે ?

પ્રશ્ન : એક વિદ્યાર્થી માઈલસ્ટોનની પ્રગતિમાં સરેરાશ બાળકો કરતાં પાછળ છે. પ્રોફાઈલની કઈ-કઈ બાબતોથી તમે તેનું મૂલ્યાંકન કરી શકશો ?

પ્રશ્ન : એક વિદ્યાર્થીના પોર્ટફોલિયોમાંથી જુદા-જુદા રંગના, આકારના, કદના બટન એકત્ર કરેલ જોવા મળે છે. સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના ભાગરૂપે તમે તેની પ્રોફાઈલના ગમતા ક્ષેત્રોમાં શું નોંધ કરશો ?

પ્રશ્ન : એક બાળક ગામના ચોકમાં યોજાતા નવરાત્રિ મહોત્સવમાં ઉત્સાહભેર ભાગ લે છે. મદદ કરે છે, ગરબા રમે છે. વર્ગશિક્ષક તરીકે તમે તેની આ વિશિષ્ટ બાબત ધ્યાને લીધી. સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના ભાગરૂપે તેની પ્રોફાઈલમાં શું નોંધ કરશો ?

પ્રશ્ન : પોર્ટફોલિયો પ્રોફાઈલ અપડેટ કરવી એટલે શું ?

વિદ્યાર્થી કાર્યનું પ્રદર્શન (ડિસ્પ્લે)

વિદ્યાર્થી વર્ગમાં જે કાંઈ કાર્ય કરે છે, તેને પૂરતું પ્રોત્સાહન મળે તે અત્યંત જરૂરી છે. વિદ્યાર્થી કાર્યને વર્ગખંડમાં ડિસ્પ્લે બોર્ડની મદદથી અથવા યોગ્ય જગ્યાએ મૂકી, પ્રદર્શિત કરીને પ્રોત્સાહન આપી શકાય.

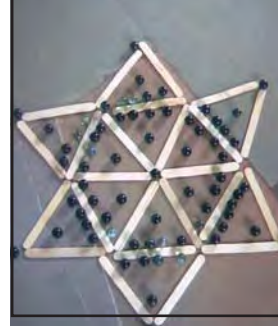
‘ડિસ્પ્લે’ એ વર્ગકાર્યનો એક અત્યંત મહત્વનો હિસ્સો હોવાથી તે અંગેની જાણકારી ઉપકારક બનશે.

પ્રશ્ન : વર્ગખંડમાં વિદ્યાર્થી અને શિક્ષક, વિદ્યાર્થી અને વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે કઈ-કઈ બાબતો ઉપર કાર્ય થાય છે ?

પ્રશ્ન : વિદ્યાર્થી દ્વારા વર્ગમાં કઈ-કઈ પ્રવૃત્તિઓ થાય છે ?

પ્રશ્ન : આ પ્રવૃત્તિઓ પૈકી કઈ-કઈ પ્રવૃત્તિઓ અન્ય વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓને બતાવવાથી વિદ્યાર્થીને પ્રોત્સાહન આપી શકાય ?

પ્રશ્ન : તમારા વર્ગના ૩ વિદ્યાર્થીઓએ નીચે મુજબ પ્રવૃત્તિઓ કરેલ છે. તે વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન માટે તમે તેને ક્યાં-ક્યાં મૂકશો ?

ફોટા-૧ની પ્રવૃત્તિ

ફોટા-૨ની પ્રવૃત્તિ

ફોટા-૩ની પ્રવૃત્તિ

પ્રશ્ન-૩ દર્શાવેલ ત્રણેય ફોટાઓમાં મુખ્ય શો ભેદ છે ?

ટુડી/શ્રીડી નમૂના ડિસ્પ્લે

ચિટકકામ રંગકામ ડિસ્પ્લે

રંગકામ-છાપકામ ડિસ્પ્લે

શ્રીડી નમૂનાનું ડિસ્પ્લે

શ્રીડી નમૂનાનું ડિસ્પ્લે

ભીંત ઉપર અને સ્ટેન્ડ ઉપર ડિસ્પ્લે

કબી હોલ

અનાજ-કઠોળનું ડિસ્પ્લે

ભૌતિક આકારનું ડિસ્પ્લે

પ્રશ્ન-૪ વિદ્યાર્થીએ કરેલ કાર્યનું પ્રદર્શન/ડિસ્પ્લે કરવાથી શું ફાયદો થાય ?

પ્રશ્ન-૫ વિદ્યાર્થીકાર્યના પ્રદર્શન (ડિસ્પ્લે) દરમિયાન કઈ-કઈ બાબતોને ધ્યાને રાખવી જોઈએ ?

નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે બાળકના કાર્યો પ્રદર્શિત કરી શકાય.

- વર્ગમાં ભાષા, પર્યાવરણ અને ગણિત વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓ કેટલીક સામગ્રી બનાવે છે. આ સામગ્રી (પ્રવૃત્તિ) પૈકી દ્વિપરિમાણીય સામગ્રી અથવા કૃતિઓને ડિસ્પ્લે બોર્ડ પર મૂકી શકાય.
- 'રેઈનબો' અંતર્ગત ચિત્રકામ, ચીટકકામ, રંગપૂરણી જેવા ક્ષેત્રોમાં કરેલા કામને ડિસ્પ્લે કરવું જોઈએ.
- 'રેઈનબો' અંતર્ગત વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા બનતી ત્રિપરિમાણીય કૃતિઓ જેવી કે માટીકામ, મોડેલ વગેરે સામગ્રીને વર્ગમાં કોઈ જગ્યાએ ગોઠવી પ્રદર્શિત કરી શકાય.
- અઠવાડિયામાં એકાદ વખત પાંચ-છ વિદ્યાર્થીઓની વર્કબુક્કનું પ્રદર્શન યોજી શકાય. દરેક વિદ્યાર્થી તેને જુએ એને વર્કબુક્કની ઉત્તમ સ્થિતિ જાણી શકે.
- માસને અંતે વાલી મિટિંગ યોજી વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા થયેલ પ્રવૃત્તિ/કાર્યોનું નિદર્શન કરાવી શકાય.

વિદ્યાર્થી દ્વારા થયેલ ડિસ્પ્લેકાર્યની કૃતિઓ/પ્રવૃત્તિઓને પોર્ટફોલિયોનો ભાગ બનાવી તેમાં સંગ્રહ કરવો.

પ્રજ્ઞા અભિગમ-વર્ગ વ્યવહાર

પ્રજ્ઞા અભિગમ અંતર્ગત શીખવવાની નવી પદ્ધતિને કારણે વર્ગ વ્યવહારની કેટલીક બાબતો અંગેની સમજ મેળવવી જરૂરી છે.

વર્ગ વ્યવહારના પ્રશ્નોને આ વિષય અંતર્ગત આવરી લેવાયા છે. એકથી વધુ વર્ષો દરમિયાન આપ સૌ પ્રજ્ઞા વર્ગમાં શૈક્ષણિક કાર્ય કરી રહ્યા છો ત્યારે વર્ગ વ્યવહારના તમારા અનુભવોનું આદાન-પ્રદાન થાયે તે ખૂબ જ જરૂરી છે.

અહીં આપેલ મુદ્દાને નિદર્શન, વીડિયો ક્લીપ, ચર્ચા, એક્સપોઝર અને પ્રશ્નોત્તરી વડે સ્પષ્ટ કરીશું.

૧. બાળકો જલદી-જલદી કામ પૂરું કરે છે.

પ્રશ્ન : બાળકો કયું કામ જલદી-જલદી પૂરું કરે છે ?

પ્રશ્ન : કયા બાળકો જલદી-જલદી કામ પૂરું કરે છે ?

પ્રશ્ન : બાળકો જલદી-જલદી કામ પૂરું કરે તેવા સંજોગોમાં વર્ગવ્યસ્થાપનમાં શું મુશ્કેલી અનુભવ્યા છે ?

પ્રશ્ન: એવા કયા અભ્યાસકાર્ડ છે જેમાં બાળકો જલદી-જલદી કામ પૂરું કરે છે. તેવા અનુભવો તમને ધ્યાનમાં આવ્યા છે ? (જૂથ કાર્ય કરો અને તેની નોંધ આપેલા કોષ્ટકમાં કરો.)

[illegible]

પ્રશ્ન: દરેક વિષયના કયા સિમ્બોલના કાર્ડ વિદ્યાર્થીઓ જલદી પૂર્ણ કરે છે. તેવું તારણ મળ્યું ? (જૂથમાં થયેલ કાર્યને આધારે ઉત્તર લખો.)

પ્રશ્ન: આ દરેક કાર્ડમાં બાળક પૂરતો સમય રોકાઈ રહે તે માટે શું કરવું જોઈએ ?

પ્રશ્ન: દરેક વિષયના ત્રણ-ત્રણ કાર્ડ માટે એકથી વધુ ઉકેલ દર્શાવો.

ધોરણ	વિષય	કાર્ડ નંબર	ઉકેલ-૧	ઉકેલ-૨	ઉકેલ-૩
	ગુજરાતી				
	ગુજરાતી				
	ગુજરાતી				

	ગણિત				
	ગણિત				
	ગણિત				
	પર્યાવરણ				
	પર્યાવરણ				
	પર્યાવરણ				
	હિન્દી				
	હિન્દી				
	હિન્દી				

૨. બાળકો જૂથમાં બેસે છે, જૂથકાર્ય કરતા નથી.

પ્રશ્ન : કયા-કયા અભ્યાસકાર્ડ, પ્રવૃત્તિ દરમિયાન જૂથકાર્યની જરૂરિયાત ઊભી થાય છે ? (જૂથકાર્ય કરો અને તેની નોંધ કોષ્ટકમાં કરો.)

ધોરણ	વિષય	કાર્ડનંબર સિમ્બોલ	કાર્ડનું વિષયવસ્તુ

પ્રશ્ન : ઉપરોક્ત કાર્ડમાં અસરકારક જૂથકાર્ય માટે શું કરાવવું જોઈએ ?

૩. છાબડી-૬, મૂલ્યાંકન જૂથમાં વ્યક્તિગતને બદલે સમૂહકાર્ય કરે છે.

- નીચેના પ્રશ્નોની જૂથમાં ચર્ચા કરી તેની નોંધ કરો.

પ્રશ્ન : તમારી દૃષ્ટિએ છાબડી-૬માં વ્યક્તિગત કાર્ય શા માટે થવું જોઈએ ?

પ્રશ્ન : કોઈ એક જ માઈલસ્ટોનના મૂલ્યાંકનના અભ્યાસકાર્ડ દરમિયાન એકથી વધુ બાળકો છાબડી-ડમાં ભેગા થાય તો તેઓ વ્યક્તિગત કાર્ય કરે તે માટે શું કાળજી લેશો ?

પ્રશ્ન : બે બાળકોએ વ્યક્તિગતને બદલે સમૂહકાર્ય કર્યું છે તેવું ધ્યાને આવેલ છે. તમે તેમણે કરેલા કાર્યને સ્વીકારી તેમનું પૂનઃમૂલ્યાંકન કેવી રીતે યોજી શકો ?

૪. વધુ ગતિથી આગળ વધતાં બાળકોનું વર્ગ નિયમન

વર્ગના તમામ બાળકો પૈકી અમુક બાળકો ખૂબ જ આગળ વધતા હોય છે. આવા પ્રતિભાશાળી બાળકો આગળ વધતા હોય ત્યારે તેમનું નિયમન કરવું જરૂરી છે.

પ્રશ્ન : વધુ ગતિથી આગળ વધતા બાળકોને વર્ગમાં અન્ય કયા-કયા કામ સોંપી શકાય ?

- ---
- ---
- ---
- ---
- ---
- ---

પ્રશ્ન : વધુ ગતિથી આગળ વધતા બાળકોને તેમણે જ શીખેલી બાબતમાં વધારાનું કાર્ય આપવા શું કરવું જોઈએ ?

પ્રશ્ન : ધો.૩ના MS-25 ગુણાકાર સુધી એક બાળક સરેરાશ બાળક કરતાં આગળ વધે છે. તેણે શીખેલી, બાબત માટે જ વધુ મહાવરા માટેના પાંચ મુદ્દા લખો.

પ. પાછળ રહી જતાં બાળકોનું શિક્ષણ

વર્ગમાં તમામ બાળકો પૈકી કેટલાક એવા બાળકો પણ હશે કે જે વર્ગની સરેરાશ અપેક્ષિત ગતિથી પાછળ રહેવા સંભવ છે. આવા બાળકને પણ સમજવું જરૂરી છે.

પ્રશ્ન : બાળકના પાછળ રહી જવા માટેના કયા કારણો હોઈ શકે ?

પ્રશ્ન : અહીં એક માઈલસ્ટોનમાં અધ્યાપન ચક્રના જુદા-જુદા તબક્કામાં જુદા-જુદા ક્રમે અભ્યાસકાર્ડ ગોઠવાયેલા છે. કયા કાર્ડને છોડી દેવા છતાં માઈલસ્ટોનના મુખ્ય હેતુને અસર થતી નથી. તે કાર્ડ ○ પર કરો.

અધ્યાપનપહુના તબક્કા	અભ્યાસકાર્ડ			
સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણ	૧	૮		
વિષયવસ્તુ નિરૂપણ	૨	૩	૧૦	
દૃઢીકરણ	૪	૫	૬	૧૧
સ્વઅધ્યયન	૭	૧૨	૧૩	૧૪
મૂલ્યાંકન	૮	૧૫	૧૬	

પ્રશ્ન : ધો.૩ના માઈલસ્ટોન ૩૧માં તમામ કાર્ડ આપેલા છે. ધારો કે એક વિદ્યાર્થી સરેરાશ બાળકો કરતાં પાછળ છે. જો કયા-કયા કાર્ડ સ્કીપ કરી શકાય ? (માત્ર આવા બાળકો માટે જ)

36

ગુજરાતી	અંગ્રેજી
૧	1
૨	2
૩	3
૪	4
૫	5
૬	6
૭	7
૮	8
૯	9
૧૦	10
૧૧	11
૧૨	12

નવ વાગ્યા છે.

પાંચ વાગ્યા છે.

બે વાગ્યા છે.

અગિયાર વાગ્યા છે.

દશ વાગ્યા છે.

બાર વાગ્યા છે.

9

૬

ઘડિયાળમાં આપેલ સમય મુજબ કાંટા દોરો.

			
સાત વાગ્યા	નવ વાગ્યા	બાર વાગ્યા	ત્રણ વાગ્યા
			
પાંચ વાગ્યા	આઠ વાગ્યા	ત્રણ વાગ્યા	બે વાગ્યા

ઘડિયાળ જોઈ સમય લખો.

		
ઠલાક મિનિટ	ઠલાક મિનિટ	ઠલાક મિનિટ
		
ઠલાક મિનિટ	ઠલાક મિનિટ	ઠલાક મિનિટ

૫

કલાક - મિનિટના સરવાળા

■ ૫ કલાક અને ૮ કલાક

૫	કલાક	
+	૮	કલાક
૧૪ કલાક		

■ ૧૫ મિનિટ અને ૩૫ મિનિટ

૧૫	મિનિટ	
+	૩૫	મિનિટ
૫૦ મિનિટ		

■ ૩ કલાક ૧૦ મિનિટ અને ૬ કલાક ૧૫ મિનિટ

કલાક	મિનિટ	
૩	૧૦	
+	૬	૧૫
૯		
૨૫		

૯ કલાક ૨૫ મિનિટ

■ ૭ કલાક ૪૫ મિનિટ અને ૪ કલાક ૫ મિનિટ

કલાક	મિનિટ	
૭	૪૫	
+	૪	૦૫
૧૧		
૫૦		

૧૧ કલાક ૫૦ મિનિટ

■ ૧૬ કલાક ૫ મિનિટ અને ૧૦ કલાક ૩૫ મિનિટ

■ ૨ કલાક ૨૦ મિનિટ અને ૬ કલાક ૩૦ મિનિટ

કલાક	મિનિટ	
૧૩	૨૫	
+	૩	૧૫

કલાક	મિનિટ	
૭	૧૦	
+	૨૦	૨૦

૭

સરવાળા કરો.

■ ૧૬ કલાક અને ૧૨ કલાક

■ ૧૪ કલાક અને ૧૭ કલાક

■ ૮ કલાક અને ૮ કલાક

■ ૧૨ કલાક અને ૭ કલાક

■ ૧૫ મિનિટ અને ૪૦ મિનિટ

■ ૧૦ મિનિટ અને ૧૫ મિનિટ

૭

ક્રમ	માસનું નામ	દિવસો
૧	જાન્યુઆરી	૩૧
૨	ફેબ્રુઆરી	૨૮ કે ૨૯
૩	માર્ચ	૩૧
૪	એપ્રિલ	૩૦
૫	મે	૩૧
૬	જૂન	૩૦
૭	જુલાઈ	૩૧
૮	ઓગસ્ટ	૩૧
૯	સપ્ટેમ્બર	૩૦
૧૦	ઓક્ટોબર	૩૧
૧૧	નવેમ્બર	૩૦
૧૨	ડિસેમ્બર	૩૧

૨૨

આપેલ સમય મુજબ કલાક કાંટો અને મિનિટ કાંટો દોરો.

સાત વાગ્યા

દસ વાગ્યા

ત્રણ વાગ્યા

ઘડિયાળ પરથી સમય લખો.

 કલાક મિનિટ

 કલાક મિનિટ

 કલાક મિનિટ

સરવાળા કરો.

■ ૫ કલાક અને ૬ કલાક

■ ૨૮ મિનિટ અને ૧૫ મિનિટ

■ ૩ કલાક ૧૫ મિનિટ અને
૬ કલાક ૨૦ મિનિટ

■ ૮ કલાક ૩૫ મિનિટ અને
૬ કલાક ૧૦ મિનિટ

કલાક	મિનિટ
૩	૨૦
+	૬ ૧ ૧ ૧૦

કલાક	મિનિટ
૭	૩૫
+	૮ ૧ ૫

કલાક	મિનિટ
૮	૩૦
+	૫ ૧ ૫

કલાક	મિનિટ
૫	૪૦
+	૩ ૦ ૫

૪

૧) નીચેના સરવાળા કરો.

મીટર	સેમી
૩ ૨ ૪	૬ ૨
+	૮ ૫ ૮ ૭

કિગ્રા	ગ્રામ
૬ ૭ ૧	૪ ૦ ૦
+	૨ ૧ ૫ ૩ ૫ ૦

લિટર	મિલિ
૫ ૪ ૧	૬ ૫ ૦
+	૧ ૮ ૪ ૨ ૦ ૦

કલાક	મિનિટ
૭	૪ ૫
+	૮ ૧ ૦

૨) નીચેની બાદબાકી કરો.

મીટર	સેમી
૫ ૭ ૩	૮ ૫
-	૧ ૦ ૮ ૭ ૬

કિગ્રા	ગ્રામ
૭ ૬	૪ ૭ ૫
-	૨ ૪ ૨ ૫ ૦

લિટર	મિલિ
૭ ૫ ૮	૫ ૦ ૦
-	૨ ૪ ૮ ૨ ૫ ૦

કલાક	મિનિટ
૮	૫ ૫
-	૪ ૩ ૦

૩) ૧૬૦ મીટર ૭૦ સેમી અને
૧૨૪ મીટર ૨૦ સેમીનો
સરવાળો કરો.

૪) ૫૭૩ કિગ્રા ૬૦૦ ગ્રામ અને
૨૨૩ કિગ્રા ૪૦૦ ગ્રામનો
સરવાળો કરો.

૫) ૨૫ લિટર ૩૦૦ મિલિમાં ૪૩
લિટર ૪૫૦ મિલિ ઉમેરો.

૬) ૫૭૦ લિટર ૭૦૦ મિલિ
કેરોસીનમાંથી ૩૧૪ લિટર
૨૫૦ મિલિ કેરોસીન બાદ
કરો.

૭) ૧૫૦ મીટર ૭૫ સેમી
કાપડમાંથી ૧૮ મીટર ૪૫
સેમી કાપડ બાદ કરો.

૮) ૬૫૦ કિગ્રા ૪૦૦ ગ્રામ
ઘઉંમાંથી ૨૪૫ કિગ્રા ૨૦૦
ગ્રામ ઘઉં બાદ કરો.

૫

૧) ખાલી જગ્યા પૂરો.

૧) ૧ મીટર = _____ સેન્ટીમીટર

૨) વજનનો નાનો એકમ _____ છે.

૩) ૧ કિલોગ્રામ = _____ ગ્રામ

૪) ગુંજાશનો મોટો એકમ _____ છે.

૫) ૧ લિટર = _____ મિલીલિટર

૬) જાન્યુઆરી માસના દિવસોની સંખ્યા _____ છે.

૨) આપેલ સમય મુજબ કલાક કાંટો અને મિનિટ કાંટો દોરો.

છાઠ વાગ્યા

પાંચ વાગ્યા

દશ વાગ્યા

૩) ઘડિયાળ પરથી સમય લખો.

કલાક મિનિટ

કલાક મિનિટ

કલાક મિનિટ

અહીં નોંધો :

૬. અંદાજિત સમય મુજબ માઈલસ્ટોનનું કાર્ય કેવી રીતે પૂર્ણ કરવું ?

દરેક વિષયમાં માઈલસ્ટોનની અભ્યાસ સામગ્રી (કાર્ડની સંખ્યા અને વિષયવસ્તુ)ને આધારે તે અંદાજિત કેટલા દિવસમાં પૂર્ણ થવો જોઈએ તે બાબત શિક્ષક આવૃત્તિમાં જણાવેલ છે. દરેક બાળક પોતાની ગતિ મુજબ શીખ છે પરંતુ સંભવિત સમય પણ નિર્ધારીત કરેલ છે.

પ્રશ્ન : વર્ગમાં માઈલસ્ટોનનું કાર્ય યોગ્ય સમય મર્યાદામાં થઈ રહ્યું છે કે નહીં તે કેવી રીતે નક્કી કરી શકાય.

પ્રવૃત્તિ: તમારા નજીકના વિસ્તારમાં પ્રજ્ઞા શાળાની મુલાકાત લો. કોઈ એક વર્ગની એક વિષયની શિક્ષક આવૃત્તિ અને પ્રગતિમાન રજિસ્ટર લો. તેને આધારે નક્કી કરો કે -

૧. આ વર્ગમાં માઈલસ્ટોનનું કાર્ય અંદાજિત સમય મુજબ ચાલી રહ્યું છે કે નહીં ?
૨. વર્ગની કુલ સંખ્યાની સરખામણીમાં વધુ બાળકો સમયથી આગળ ચાલી રહ્યા છે કે પાછળ ચાલી રહ્યા છે ?
૩. આ જ વર્ગના બીજા વિષયનું પ્રગતિમાનપન રજિસ્ટર લઈને તુલના કરો ? શું બંને વિષયની સ્થિતિ સરખી છે કે જુદી-જુદી ?
૪. તમારી દૃષ્ટિએ માઈલસ્ટોનનું કાર્ય સમયાનુસાર છે ? જો નથી તો શા માટે ?

પ્રશ્ન : ક્યારેક અંદાજિત સમયમાં વર્ગમાં સરેરાસ બાળકોનું કાર્ય શા માટે પૂર્ણ નહીં થઈ શકતું હોય ?

પ્રશ્ન : ઉપરોક્ત કારણો પૈકી દરેક બાબતનો ઉકેલ શું હોઈ શકે જેથી માઈલસ્ટોનનું કાર્ય યોગ્ય સમયમાં પૂર્ણ થઈ શકે ?

- બાળકની પ્રગતિને જાણી શકાય છે.
- સમગ્ર વર્ગની પ્રગતિ જાણી શકાય છે.
- સમગ્ર વર્ગની પ્રગતિ અને માઈલસ્ટોનનું કાર્ય સમયાનુરૂપ ચાલી રહ્યું છે કે નહીં, તે જાણી શકાય છે ?

પ્રશ્ન : પ્રગતિમાપન રજિસ્ટરમાં નિયમિતતા જાળવવા શું કરવું જોઈએ ?

વિદ્યાર્થીની સ્વઅધ્યયપોથીમાં પાછળની લેડર એ વિદ્યાર્થી માટે પ્રગતિમાપન ચાર્ટ છે. પ્રગતિમાપન રજિસ્ટરમાં નોંધ કરવામાં વિદ્યાર્થીની વર્કબુકમાંની લેડર પણ ઉપયોગી થઈ શકે છે.

૮. સ્થાનિક જરૂરિયાત અનુસાર અભ્યાસકાર્ડનું નિર્માણ/પુર્નગઠન

NCF-2005માં સ્થાનિક સંશાધન આધારિત શિક્ષણકાર્યને મહત્ત્વ અપાયું છે. પ્રજ્ઞા વર્ગ માટેનું તમામ સાહિત્ય પ્રજ્ઞા કોર ટીમના સદસ્યો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. રાજ્યની ભૌગોલિક સ્થિતિને ધ્યાને રાખી પ્રજ્ઞા સાહિત્ય તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. છતાં વર્ગખંડમાં સ્થાનિક જરૂરિયાત અનુસાર (અભ્યાસકાર્ડ, અધ્યયન સામગ્રી, વર્કબુક કે અન્ય સાહિત્ય)માં શિક્ષક પક્ષે Innovation નવાચારની સ્વતંત્રતા મળવી જોઈએ.

આ ઉપરાંત કોઈ વાર અભ્યાસકાર્ડ ખોવાઈ જાય અથવા ફાટી જાય તેવા સંજોગોમાં અભ્યાસકાર્ડની જરૂરિયાત ઊભી થતી હોય છે.

ઉપરોક્ત સંજોગોમાં શિક્ષક સ્થાનિક જરૂરિયાત અનુસાર અભ્યાસકાર્ડનું નિર્માણ અથવા પુર્નગઠન કરે તે જરૂરી છે.

પ્રશ્ન : લેડરમાં ગોઠવાયેલ અભ્યાસકાર્ડ પૈકી તે માઈલસ્ટોનમાં વધુ ગતિએ આગળ વધતા બાળક માટે બે નવા અભ્યાસકાર્ડ રચવા છે. તમે કયા-કયા મુદ્દા/બાબતને ધ્યાને લેશો ?

અહીં ગુજરાતી ધોરણ-૩ના માઈલસ્ટોન ૨૧ - “હું છું ખાખી બાવો”ના હેતુ અને અભ્યાસકાર્ડ આપેલા છે. તેનું અવલોકન કરી હેતુઓ જળવાય તેવી રીતે જરૂરી કાર્ડનું પુર્નગઠન કરો. જેમાં સિમ્બોલ ન બદલાય તેનું ધ્યાન રાખો.

હેતુઓ : (૧) કાવ્ય સમજપૂર્વક સાંભળે છે અને રસાસ્વાદ માણે છે.

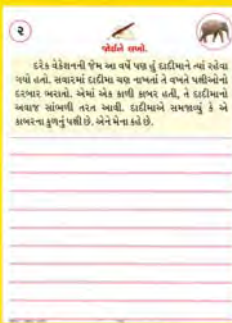
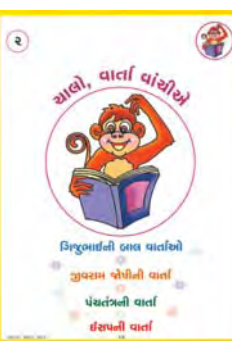
(૨) યોગ્ય લયથી પઠન અને ગાન કરે છે.

(૩) શબ્દના અર્થ સમજે છે.

(૪) વિષય અનુરૂપ વર્ણન કરે છે.

(૫) સમજપૂર્વક ગૃહકાર્ય કરે છે.

પ્રશ્ન : તમારી દૃષ્ટિએ સ્થાનિક જરૂરિયાત અભ્યાસકાર્ડનું પુર્નગઠન શા માટે જરૂરી બને છે ?

આપેલ અભ્યાસકાર્ડ	સ્થાનિક જરૂરિયાત અનુસાર તૈયાર કરેલ કાર્ડ
	
	
	
	
	

પ્રશ્ન: તમે કુલ અભ્યાસકાર્ડ પૈકી કયા-કયા અભ્યાસકાર્ડનું પુર્નગઠન સ્થાનિક જરૂરિયાતને ધ્યાને રાખીને કર્યું ?

પ્રશ્ન: પુર્નગઠન કરેલ અભ્યાસકાર્ડમાં કઈ-કઈ બાબત ધ્યાને રાખી ?

પ્રવૃત્તિ નીચે દર્શાવેલા કાર્ડ પૈકી બે કાર્ડ ખોવાયા છે. લેડરને ધ્યાને રાખી તે જગ્યાએ નવા કાર્ડ રચો. (માઈલસ્ટોન-૪૦ નાણું)

પ્રશ્ન : ખોવાયેલ કાર્ડના નિર્માણ પહેલાં કઈ-કઈ બાબત ધ્યાને લેવી જોઈએ ?

૮

લખો :

૧) + = રૂપિયો

૨) + + + = રૂપિયો

૩) + + + = રૂપિયા

૪) + + + = રૂપિયા

૫) + = રૂપિયા

૬) + = રૂપિયા

૭) + + + + = પૈસા

૯

રૂપિયા અને પૈસા જુઓ, તેમને પૈસામાં ફેરવો.

૧) = પૈસા

૨) અને = પૈસા

૩) અને અને = પૈસા

૪) અને = પૈસા

૮

પૈસામાં ફેરવો.

૨૮ રૂપિયા

૨૨ રૂપિયા

૩૪ રૂપિયા ૧૦ પૈસા

૪૨ રૂપિયા ૩૦ પૈસા

૧૫ રૂપિયા ૭૫ પૈસા

૭

રમત રમો. જવાબ લઈને લખો.

૧

બેલીમાંથી કોઈપણ એક નોટ ઉપાડો તેના કેટલા પૈસા થાય તે લખો.

રૂપિયાની નોટ	કેટલા પૈસા ?

૨

બેલીમાંથી એક નોટ અને એક સિક્કો લો. તેના કુલ કેટલા પૈસા થાય તે લખો.

રૂપિયાની નોટ	પૈસાનો સિક્કો	કેટલા પૈસા ?

પ્રવૃત્તિના અંતે...

પ્રશ્ન : ખોવાયેલ કાર્ડના નિર્માણમાં તમે કઈ-કઈ બાબતોને ધ્યાનમાં રાખી નવા કાર્ડ બનાવ્યા ?

૯. શિક્ષક આવૃત્તિનો ઉપયોગ અને શિક્ષક નોંધ

પ્રજ્ઞા અભિગમ આધારિત અભ્યાસકાર્ડ/શીખવવાની બાબતોના માર્ગદર્શન માટે શિક્ષક આવૃત્તિ તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. શિક્ષકોને શિક્ષણકાર્યનો બહોળો અનુભવ હોય છે.

શિક્ષક આવૃત્તિમાં એક અભ્યાસકાર્ડ માટે કઈ પદ્ધતિ-પ્રવૃત્તિ કે ઉદાહરણ દર્શાવ્યા છે. શિક્ષકો આ ઉપરાંતની પદ્ધતિ-પ્રવૃત્તિઓ કે ઉદાહરણો શિક્ષકનો ઉપયોગ વર્ગખંડમાં કરે છે. આ અંગેની નોંધ આવૃત્તિમાં કરવાથી તે સ્વનોંધ બનશે. જે ખૂબ જ ઉપયોગી થશે. શિક્ષક આવૃત્તિના ઉપયોગ દરમિયાન પોતાના વર્ગખંડના અનુભવો, પદ્ધતિઓ, પ્રવૃત્તિઓ ઉમેરવાનું વલણ શિક્ષકોમાં કેળવાય એ ખૂબ જ જરૂરી છે.

પ્રશ્ન : શિક્ષક આવૃત્તિની જરૂરિયાત ક્યારે ઊભી થાય છે ?

પ્રશ્ન : શિક્ષક આવૃત્તિમાં તમે કઈ-કઈ વધારાની બાબતો નોંધો છો ? તમારા ઉદાહરણ નોંધો.

પ્રશ્ન : શિક્ષક આવૃત્તિમાં તમે કેવી નોંધ ઇચ્છો છો ?

સમગ્ર રાજ્યના શિક્ષકો શિક્ષક આવૃત્તિમાં યોગ્ય નોંધ કરે અને એ નોંધનું એકત્રિકરણ કરી આગામી વર્ષે નવી શિક્ષક આવૃત્તિ તૈયાર કરવામાં આવે તો તે કેટલી અદ્યતન બની શકે ???

૧૦. ટ્રેમાં કાર્ડ મળતું નથી

પ્રજ્ઞા વર્ગ શરૂ થવાના દિવસોમાં બાળકો ટ્રેમાં કાર્ડ ઉલટ-સુલટ મૂકે તે સંભવ છે, ધીમે-ધીમે મહાવરો થતાં ટ્રેમાં કાર્ડ યોગ્ય રીતે મૂકતાં થશે. એઆ સંજોગોમાં ટ્રેમાં કાર્ડ ન મળે તો તે માટે કઈ-કઈ શક્યતાઓ વિચારવી જોઈએ.

પ્રશ્ન: ટ્રે, સિમ્બોલ અને અભ્યાસકાર્ડનો શો અનુબંધ છે ?

પ્રશ્ન: બાળકો યોગ્ય ટ્રેમાં કાર્ડ ન મૂકવાની જગ્યાએ ક્યાં-ક્યાં મૂકી શકે ?

દરરોજ શાળા છૂટતાં પહેલા જેટલી ટ્રે હોય તેટલા બાળકોને એક-એક ટ્રે આપી તેમાં તે સિમ્બોલ ધરાવતાં જ કાર્ડ છે કે નહીં તે ચકાસવાથી દરરોજ ટ્રેમાં યોગ્ય સિમ્બોલ આધારિત ગોઠવણી થઈ શકે.

૧૧. પ્રજ્ઞાવર્ગ દરમિયાન શાળામાં અન્ય કોઈ કાર્ય આવે અથવા શિક્ષક રજા પર જાય તેવા સંજોગોમાં વર્ગ વ્યવસ્થાપન કેવી રીતે કરશો ?

પ્રજ્ઞાવર્ગમાં શિક્ષણકાર્ય કરતી વખતે આકસ્મિક રીતે શાળાના કાર્ય હેતુ અથવા અન્ય સંજોગોમાં વર્ગ બહાર જવાનું થઈ શકે, આવી વખતે વર્ગ વ્યવસ્થાપન કઈ રીતે કરવું એ સમજીએ.

પ્રશ્ન: પ્રજ્ઞાવર્ગમાં વિદ્યાર્થીઓ કુલ કેટલા જૂથમાં કાર્ય કરતા હોય છે ? અને કયા-કયા ?

પ્રશ્ન: શિક્ષકની સીધી મદદ વગર કયા-કયા જૂથમાં બાળકો કાર્ય કરતા હોય છે ? તેવા જૂથમાં કોની મદદ હોય છે ?

પ્રશ્ન : શિક્ષકની સૌથી વધુ મદદની કયા જૂથમાં હોય છે ? કયા જૂથમાં આંશિક મદદની જરૂર હોય છે ?

પ્રશ્ન : જો શિક્ષક રજાપર હોય અથવા ચાલુ વર્ગે શાળાનું કામ આવે તો સૌથી વધુ કયા જૂથ પર અસર પડે છે ?

પ્રશ્ન : જૂથ-૧માં શિક્ષકની ગેરહાજરીમાં કેવી રીતે કાર્ય ચાલતું હશે ? કયું કામ અટકે ?

પ્રશ્ન : શિક્ષકની ગેરહાજરી દરમિયાન બીજી કઈ-કઈ બાબતો પર અસર પડે ?

પ્રશ્ન : ઉપરોક્ત બાબત પૈકી કયા કામ બાળકો દ્વારા પણ કરાવી શકાય ?

- શિક્ષકની ગેરહાજરી દરમિયાન જૂથ-૧માં સંકલ્પનાત્મક બાબત અને બાકીના જૂથોમાં યોગ્ય રીતે શિક્ષણ કાર્ય ચાલી શકે.
- પ્રજ્ઞા વર્ગમાં શિક્ષકની ગેરહાજરી દરમિયાન અન્ય શિક્ષક વર્ગમાં શિક્ષણ કાર્ય માટે આવે તો જૂથ-૧માં તેમની શું ભૂમિકા છે અને તે અંગેની જાણ રજા પર જનાર શિક્ષકે અન્ય શિક્ષકને સમજાવી હોય તો વર્ગ વ્યવસ્થાપન સારી રીતે ચાલી શકે.

૧૨. પ્રજ્ઞા અભિગમમાં સમૂહકાર્ય

પ્રજ્ઞા અભિગમમાં બાળકોને વ્યક્તિગત શિક્ષણકાર્ય કરવાનું થાય છે. પરંતુ અભ્યાસકાર્ડમાં આવતી પાઠ્ય સામગ્રી, કવિતાઓ, વાર્તાઓ, ગીતોને પ્રત્યેક બાળકદીઠ શીખવવામાં આવે તો તે પુનરાવર્તિત કાર્ય શિક્ષક માટે મુશ્કેલરૂપ બની શકે. તે માટે દરરોજ શાળા સમયનો છેલ્લો અડધો-પોણો કલાક સમૂહકાર્ય માટે ફાળવવામાં આવેલ છે. જે એક ટૂંકડીના બંને વર્ગમાં વિષય શિક્ષકો કરાવશે.

ગુજરાતી સમૂહકાર્ય	ગણિત સમૂહકાર્ય
● શ્રુત લેખન ● વાર્તાકથન ● અભિનય/બાલગીત ● જોડકણાં ● નાટક ● પાઠવાંચન ● વાર્તાવાંચન ● અનુલેખન	● ઘડિયાળાન ● પલાખા ● ગણિત ગીતો ● ગણિત નાટકો ● સરવાળા, બાદબાકી, ગુણાકાર ભાગાકારની ચાર ક્રિયાઓ

પ્રશ્ન : કોઈ પણ બે ધોરણના બાળકોને એક સાથે શ્રુતલેખન કરાવતી વખતે કઈ-કઈ બાબતો ધ્યાને લેવી ?

પ્રશ્ન : વાર્તા લેખન-અભિનય ગીત વગેરેના સમૂહકાર્યમાં કઈ-કઈ બાબતો ધ્યાને લેવી જોઈએ ?

પ્રશ્ન : મુખવાચન કેવી રીતે કરાવવું ?

- ગુજરાતીના સમૂહકાર્ય અંતર્ગતના લેખન માટે વિદ્યાર્થીની સ્વઅધ્યયનપોથી પાછળ કોરા પાનાં મૂકાયેલ છે.
- ગણિતમાં લેખન અંતર્ગતના સમૂહકાર્ય માટે વિદ્યાર્થી સ્લેટનો ઉપયોગ કરવો.
- ધોરણ-૫માં સમૂહકાર્યમાં વિદ્યાર્થી પાસેની નોટબુક ઉપયોગમાં લેવી.

પ્રશ્ન : ગુજરાતી અને ગણિત અંતર્ગતના સમૂહકાર્ય માટે શિક્ષકે કઈ પૂર્વતૈયારી કરવી જોઈએ ?

૧૩. બાળકના વર્ગ બહારનું કાર્ય

પ્રજ્ઞા અભિગમ અંતર્ગત વિવિધ તબક્કે શીખવાના ભાગરૂપે બાળકો વર્ગ બહાર જવાનું થાય છે. વર્ગ શિક્ષક અને વર્ગના બાળકો વર્ગખંડમાં હોય અને એકાદ બાળક શીખવાના ભાગરૂપે વર્ગની બહાર જાય ત્યારે પરોક્ષ રીતે તેનું નિયમન થાય તે જરૂરી છે.

પ્રવૃત્તિ : અહીં પર્યાવરણ ધોરણ-૧ના માઈલસ્ટોનનું અભ્યાસકાર્ડ મૂકેલ છે. જે વર્ગ બહારનું કાર્ય છે.

પ્રશ્ન : આ માટે બાળકે કયા-કયા સ્થળની મુલાકાત લેવાની રહેશે ?

પ્રશ્ન : આ કાર્ડમાં વિદ્યાર્થી સાથે આવીને મોકલવો જોઈએ ?

પ્રશ્ન : આ કાર્ડમાં બાળકને કેટલો સમય આપવો જોઈએ ?

પ્રશ્ન : બાળકના વર્ગ બહારના કાર્ય વખતે કઈ-કઈ બાબતોનું ધ્યાન રાખશો ?
